пубяликын профсоюзуудай XVIII конференциин делегадуудта амар мэндэ!

Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 297 (17420) | 1986 оной декабриин 27, суббото | Сэн 3 мүн.

КПСС-эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОДО

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани декабриин 25-да боложо, совет болон гадаадын эмхинүүдэй, фирмэнүүдэй хабаадалгатайгаар хамтын предприятинуудые, нэгэдэлнүүдые СССР-тэ байгуулха, тэдэнэй ажал ябуулга эмхидхэхэ асуудалнуудые хаража үзэбэ.

Энэ асуудалые зүбшэн хэлсэлгын үедэ тэмдэглэһэнэй ёһоор, дурсагдаһан нэгэдэлнүүдые эмхидхэн байгуулга хадаа КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, Совет гүрэнэй гадаадын экономическа ажал ябуулгые нарижуулан һайжаруулха, уласхоорондын харилсаае гүнзэгырүүлэн хүгжөөхэ талаар бэелүүлэгдэжэ байдаг хэмжээ ябуулгануудай хубинь болоно. Социалис оронуудтахи, мүн капиталис болон хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдтэхи партнернуудтайнь совет предприятинуудай хамтын үйлэдбэриин ажал ябуулгые саашадань хүгжөөхэ эмхидхэлэй, экономическа ба хуулиин үндэһэ һуури һайшаагдаа. Холбоо барисаанай эдэ шэнэ түхэл шэнжэнүүд социалис экономическа харилсаае гүнзэгырүүлхэ, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай эрдэм-техникын ба үйлэдбэриин хүсые гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ, мүн бусад гүрэнүүдтэй али алиндань ашатай туһатай экономическа харилсаае үргэдхэн бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй байна. Манай ороной хуулиие, социальна ба ажалай ёһо гуримуудые хүтэлбэри болгон, хамтын предприятинууд ажахын тоосооной, өөһэдөө мүнгэ һомололгын, валютаар ашаяа харюулалгын үндэһэ һуури дээрэ хүдэлхэ юм. Ажалай уласхоорондын хубаарилгын булюу талые эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ, Советскэ Союзай экспортно баазые үргэдхэхэ, эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха, эрхим һайн шанартай эд бараа худалдаанда гаргаха гээшэ тэдэнэй шухалын шухала зорилго болоно.

Спортивна эд бараа ехээр үйлэдбэрилхэ, шанарыень һайжаруулха хэмжээнүүдые Политбюрогой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэжэ һайшааба. Совет хүнүүдэй элүүр энхэ байлгые бэхижүүлхын, тэдэнэй сүлөө сагаа болбосон һайнаар эмхидхэхын тула энэ зорилгые шиидхэхэ гээшэ шухала удха шанартай гэжэ тэмдэглэгдэв. Түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлдэ спортивна ба туристскэ эд бараа үйлэдбэрилгые хурдан түргэн хүгжөөхөөр, хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые гүйсэд дүүрэнээр хангахын тула продукциин шанарые нилээд дээшэлүүлхые энэ асуудалаар КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй баталан абаһан тогтоол соо хараалагдана. Иимэ зорилготойгоор шэнэ предприятинууд баригдаха, хүдэлжэ байдаг предприятинууд һэльбэгдэхэ, мүнөөнэй түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдээр хангагдаха, шэнэ технологи нэбтэрүүлэгдэхэ, түүхэй эд үйлэдбэрилгэ үргэдхэгдэхэ, научна шэнжэлгэнүүд саашадань хүгжөөгдэхэ байна.

Алма-Ата хото ошожо, партийна ба совет эдэбхитэдтэй, городой предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон дээдэ һургуулинуудай коллективүүдтэй уулзаһан, хөөрэлдэһэн тухайдаа нүхэр М. С. Соломенцевэй хэһэн мэдээсэл шагнагдаа. Тиихэдэ Казахай ССР-эй партийна организацинууд, коммунистнууд, ажалшад Казахстанай КП-гэй ЦК-гай һаяхан болоһон пленумэй шиидхэбэринүүдые эдэбхитэйгээр дэмжэнэ, 1986 оной түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын, республикын социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхахын, хүнүүдэй ажалай эрхэ байдалые, ажаһуудалые һайжаруулхын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэнэ гэжэ тэмдэглэгдээ. Суглаанууд дээрэ партиин гэшүүд, комсомолшууд, ажалшад Алма-Атада гаргагдаһан националис ябадалые эрид шүүмжэлээд, тэдэниие үүдхэн тухирагшадые хэһээхэ эрилтэ табиба. Гурим буса байдал үүдхэгшэдэй, хулиган ба хубалза этэгэдүүдэй ябуулгануудые зохихо органууд мүрдэжэ байна. Тохёолдоһон үйлэ хэрэгүүдые наринаар шэнжэлэн элирхэйлээд, ажалшадые патриотическа ба интернациональна үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлгые эрид һайжаруулха, кадрнуудые бэлдэхэ, тааруулан табиха, Советскэ Союзай бусад республикануудтай аха дүүгэй холбоо барисаагаа гүнзэгырүүлэн хүгжөөхэ талаар шухала хэмжээнүүдые абахыень Политбюро Казахстанай Компартиин ЦК-да дурадхаа.

Афганистанай Арадай-демократическа партиин ЦК-гай Генеральна секретарь Наджибтай нүхэр М. С. Горбачевой хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдые Политбюро һайшааба. Хоёр ороной хоорондохи түүхэтэ хүршэ ёһоной харилсаанай бата бэхи байһые адли тэгшэ эрхын ба нэгэ нэгэеэ хүндэлэлгын гол ёһонуудые тэдэнэй талархан баримталжа байһые хөөрэлдөөнүүдэй оршон байдал, удха шанар харуулба гэжэ тэмдэглэгдээ. Элдэб асуудалнуудаар СССР-эй болон ДРА-гай хоорондохи али алиндань ашатай туһатай хани харилсаан үрэ түгэсөөр хүгжөөгдэжэ байна гэжэ сэдьхэлээ ханангяр мэдүүлбэ. КПСС-эй XXVII съездын тодорхойлһон хараа шэглэлтэй зохилдуулан, манай арадуудай аша туһада, эндэхи бүхы оронуудай аюулгүй байдалай аша туһада совет-афган харилсаанай саашадаашье хүгжөөгдэхын тула Советскэ Союз өөһэдһөөнь дулдыдаһан бүхы юумэ хэхэ юм гэжэ батадхагдаһан байна. Өөһэдынгөө һанаашаар ажабайдалаа зохёон байгуулха, тэрэнэй эрхэ хаһахые һэдэһэн уласхоорондын империализмын ба нютагай хархис хүсэнүүдэй харата ябуулганuудта эсэргүүсэн, эрэлхэгээр тэмсэжэ байдаг афган арадые совет хүнүүд хододоо дэмжэдэг, талархадаг байгаа, саашадаашье тиимэл байха юм гэжэ Политбюро тэмдэглэбэ. Национальна эблэрэлгын политика бэелүүлхэ, бэеэ даадаһан ба дулдыденги бэшэ байдалтай, ямаршье бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй Афганистанай байдалые байгуулха талаар шэглүүлэгдэһэн Афганистанай хүтэлбэриин хүсэлэл оролдолгонуудые гүйсэд дэмжэжэ байһанаа мэдүүлээ. Гадаадаһаа хамааралсалгые болюулһанай үндэһөөр ДРА-гай байдалые политическэ аргаар шадаал һаа дары түргөөр гуримшуулха шухала. Тэрэнэй правительствын гүйлтаар тус орондо байгагдадаг тиимэшье олон бэшэ совет сэрэгүүдэй Эхэ орондоо бусалгые энэ ушар түргэдхэхэ арга олгохо байна.

Вьетнамай Коммунис партиин VI съездын хүдэлмэридэ КПСС-эй делегациин хабаадаһан тухай, КПВ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Нгуен Ван Линь болон Вьетнамай бусад хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаһан, хөөрэлдэһэн тухай нүхэр Е. К. Лигачевой мэдээсэлые Политбюро шагнаба. Вьетнамай коммунистнуудай хуралдаан КПВ-гэй бүхы ажал ябуулгада эрид эрьелтын шухала шата болоо, социально-экономическа хүгжэлтые али бүхы талаһаань тогтонижоруулха, социалис индустриие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, ороноо социализмын замаар дабшуулха талаар шэглүүлэгдэһэн ябуулганuудай бодото программые зохёогоо гэжэ заагдаба. КПВ-гэй VI съездын, Ханойдо болоһон хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдые хараада абажа, СССР-эй ба СРВ-гэй хоорондохи экономическа, эрдэм-техникын харилсаае саашадань нарижуулан һайжаруулха, тэрэнэй ашаг үрые хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлхэ талаар Вьетнамай зохихо эмхинүүдтэй хамта тодорхой хэмжээнүүдые зохёон абахыень совет министерствэнүүдтэ, албан зургаануудта дурадхагдаа.

Экономическа ба социальна политикын, мүн манай парти болон гүрэнэй гадаадын политическэ ажал ябуулгын бусад зарим асуудалнууд КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

...УМЖЭЛХЫ ЁҺООР ...АРАЖА ҮЗЭХЭ

...эдэн һарын туршада республикын профсоюзай ...зацинуудта үргэлжэлһэн тоосоото һунгалтын кам...йнгэ шатада хүрэжэ ерэбэ. Мүнөөдэр Улаан-Үдэ... хоорондын профсоюзай XVIII конференци хүдэл...нэ. Энэ хадаа профсоюзай ажабайдалда тон шу...най ушар болоно. Манай бүхы ажабайдалые үндэ...эдхэн хубилгаха зорилгые партиин хараалаад бай...союзуудай удха шанар бүри ехэ болоно. Энэ ху...белүүлгэдэ профсоюзуудай совет болон комите... организацинууд эдэбхитэйгээр хабаадалсаха гэ...рюусалгатай үүргэтэй бшуу.

...ай хүдэлмэридэ хубилалтын боложо эхилһые ...изацинуудта, удаадахи бүхы шатануудта боложо ...осоото-һунгалтын кампани баримталэн гэршэлнэ. ...удалнуудаар суглаа, зүблөө болон заседанинуудые ...рэнһээ боложо гол хүдэлмэриһөө олон хүнүү...алга һураггүй үсөөржэ байһан шэнжэтэй. Элдэб ...н захиралта, даабари үгэлгэдэ, янза бүриин мэ... суглуулгада, телефоноор хүгэлбэрилгэдэ эсэс та... бодото хэмжээнүүд абтажа захалаа гэжэ тэмдэг...

...ай олон комитедүүд, аппарадай хүдэлмэрилэг...лнгаа ехэнхи сагые профсоюзай эхин организаци...алша коллективүүдээр ябажа, тэндэхи хүдэлмэ...гань һайжаруулха хэрэгтэ, тэдэнэртэ туһаламжа ...удалда анхаралаа табидаг боложо байна. Энэ ...рэлэй, дээдэ һургуулинуудай ба научна эмхи зур...олон хэлхээ холбооной хүдэлмэрилэгшэдэй обко...байкалиин транспортна барилгашадай дэрпрофсо...ябуулгые һайшаамаар. Профсоюзай хүдэлмэрилэг...усалгые дээшэлүүлхэ, эхин организацинуудай, ...ай хүдэлмэриин онол арга болон дүршэлые на...айжаруулха, эмхидхэхы үүргыень дээшэлүүлхэ та... хэмжээнүүд тэдэнэй үүсхэлээр абтажа байна.

...ор» заводой, «Татарский ключ» гэжэ карье...ин, «Жилгражданстрой» трестын 7-дохи ...эдын районой Сёорой совхозой болон бусад ...омууд мүнөө сагай шэнэ эрилтэдэ харюусамаар ...эмхидхэн ябуулна. Тэдэнэр коллективэй үйлэдбэ...ингүүдые дээшэлүүлхэ, хүдэлмэрилэгшэдэй һуудал ...айжаруулха, соёлой, ажаһуудалай болон үдэр бү... хэрэглэмжые жэншэдгүйгөөр хангалгын асуудал...үргэлжын анхарал хандуулжа байдаг шуу.

...мта шэнэдхэн хубилалгын шэнжэ хаа-хаанагүй нэ...үзэгдэнэ гэхын аргагүй. Үнгэрһэн тоосоото һун...лтануудай болон конференцинүүд дээрэ Улаан-Үдын ...ын заводой, «Бурятфермаш» гэжэ үйлэдбэриин ...зарим совхоз болон колхозуудай профкомуудай, ... барилгын материалнуудай промышленностиин, ...дэй, худалдаа наймаанай болон эд хэрэглэгшэ...ниин, тэрэшэлэн гүрэнэй эмхи зургаануудай хү...лдэй профсоюзай обкомуудай хүдэлмэри ехэ ... ороһон байха юм. Энэ ушар хадаа профсою...бэрилхы олон хүдэлмэрилэгшэдэй дааһан хэрэг...агүйгөөр хандадаг байһанай, эмхидхэлэй, со... хүдэлмэриин онол дүршэлые нарижуулхын ...го ёһоор гаргадаггүй байһанай, харюусалгагүй ... хойшолон мүн гэжэ тэмдэглэгдэһэниинь тон

...й болон профкомуудай хүдэлмэриин үшөө нэгэ ... тушаа тогтолтой. Профсоюзай кадрнуудые ... тааруугаар хубаарилан табиха, һурган хүмүү...э алдуунууд гаргагдаа. Хангалтагүй хүдэлмэриин ...й болон партийна журам сахилгада огто зохихо...ргаһанай түлөө профсоюзай зарим обкомуудай ...рэй тушаалһаа сүлөөлэгдэһэн ушарнууд хадаа ...даһан тебшололой бодото баримта болоно. Агро... комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ...уудтай. Гэхэ зуура һүүлэй табан жэлэй туршада ...рүүлэгшэнэр һэлгэгдэһэн байна бшуу. Тиихэдэ ...оной «Эрдэм», Карл Марксын нэрэмжэтэ колхо...анэй нэрэмжэтэ совхозой профкомуудай түрүү...5 дахин һэлгэгдээ.

...жэшээнүүдые тоолохо, дурдаха болоо һаа, ни...йха. Гэхэтэй хамта республикын профсоюзуудай ...риин областной комитедүүд бодото байдалһаа ...олол хэхэ, энэ шухала асуудалда тусгаар анхарал ...адрнуудтай ябуулдаг хүдэлмэрээ үндэһөөрнь шэ...аха уялгатай. Профсоюзай эдэбхитэдые һургаха, ...даабариинь дээшэлүүлхэ хэрэгтэ анхарал огто ...аггүй гэжэ хэлэхын аргагүй. Зүгөөр тэдэ хэмжээ... аша туһань һанаһанда хүрэнэгүй бшуу.

...мүрысөөнэй эмхидхэлэй мүнөөнэй байдал тухай, ... шэнэдхэн хубилгаха шухала байһан тухай тоосоо... суглаанууд болон конференцинүүд дээрэ ехэ ...болоо. Тиигэхэ ёһотойшье байгаа. КПСС-эй XXVII ...дхэбэринүүдые, түрүүшын жэлэй болон арбан ...ан жэлэй түсэбүүд абаһан социалис уялгануудые ... амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө социалис мү...блика доторнай үргэн дэлисэтэйгээр дэлгэрһэн ...млюйн цементын заводой, «Спецстроймеханиза... 1-дэхи, 2-дохи управленинүүдэй, Сэлэнгын рай...арксын нэрэмжэтэ колхозой коллективүүд СССР...зуудай XVIII съездын хүндэлэлдэ мүрысөө эм...рп гаргажа, эхи табиһан байна. Тэдэнэй үүсхэлые ...най олонхи ажалша коллективүүд халуунаар дэм...

... социалис мүрысөөн хаа хаанагүй һайнаар эмхнд... дүнгын һайн гэжэ хэлэхын аргагүй. Энэ шухала ...аа барилгын эмхинүүдэй, модоной промышлен...приятинуудай, худалдаа наймаанай газарнуудай ...комитедүүд анхаралаа һуладуулһан байна. Тэндэ ...дхэлгэ дээрэ шэнэ шэнжэтэй ямаршье хубилал...гүй, хуушанайнгаа гуримаар хандадаг зандаа гэжэ ... Иимэрхүү байдал хүдөө ажахы дээрэшье али ...г.

... организациин гү, али комитедэй хабаадаха... байхагүй. Экономикын хүгжэлтые хурдадхалга, ...аһуудалай, соёлой болон бусад шухала асуудал...ор шиидхэлгэ хадаа профсоюзай комитедүүдэй ...хабаадалгатайгаар бэелүүлэгдэхэ ёһотой. Тиихэ...ин организацинуудай хүдэлмэриие комитедүүдэй ...бэрилгые эрид һайжаруулха, тэдэнэй дайшалхы ...дээшэлүүлхэ гээшэ шухалын шухала хэрэг болоно. ...уудта мүнөөдэрэй конференциин гол анхара... байһаниинь лабтай.

...иин делегадууд республикын профсоюзай сове... мүн СССР-эй профсоюзуудай XVIII съездын деле...гаха байна. Тэдэнэр хүдэлмэришэн ангиие, кол...шадые, арадай интеллигенциие, залуу үетэниие, ..., эбтэй эетэй үндэһэ яһатаниие түлөөлэлһэн бү...ртэй, эдэбхитэй, эгээл түрүү хүнүүд байха зэргэтэй. ...онференциин хараалһан зорилгонуудые хүсэндэнь ... бэлиг шадабаряа, дүй дүршэлөө зорюулха, нии...бари жэншэдгүй дүүргэхэ зэргэтэй. Олоной ехэ ...бариие тэдэнэй харюулжа шадаха байһандань

...АРАЙ ТРАНСПОРТЫЕ ...ҮГЖӨӨХЭ

...ээ хойшо Аэроф...мэрилэгшэд түсэб...о миллион хүнүү...ажахын 100 мян...шаа зөөһэн хүдөө ...эдлүүриин 7 ...гектарай га...үүлгэ хэһэн, хоро... Түйлаһан амжал... гэжэ хүгжөөхэб, ...эй социалис мү...а нүлөө яажа дээ...аа хаанагүй эдэбхи ... зохёохы ажал хэ...гжөөхын тула таа...к эрхэ байдал бай... асуудалнууд ави...хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай декабриин 25-да Москвада болоһон 17 съезд дээрэ хэлсэгдэбэ.

Хурдадхаха талаар партиин стратегическэ хараа шэглэлые бэелүүлгэдэ коллективүүдэй эдэбхитэйгээр хабаадалга һалбаринуудай хүдэлмэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ арга олгоо гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Гэбэшье самоледуудай паркые, илангаяа эгээл ашаг ехэтэй Ил-86 түхэлэй самоледуудые һайнаар хэрэглэхын тула үшөө ехэ арга боломжонууд бии байна. Мүнөө дээрээ хүн зониие һайнаар хангалгада үндэһэн хубилалтанууд болоодүй байһаар.

Материально-түүхэй эдэй, ажалай ба түлишын-элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдые алмалгада гамтайгаар хэрэглэхэ талаар, шэнэ техникэ болон түрүү технологи нэбтэрүүлхэ техническэ зохёохы ажал ябуулгые хүгжөөхэ талаар профсоюзай органууд ажалша коллективүүдые һүлаар элсүүлхэ гэжэ делегадууд тэмдэглээ.

Профсоюзай эмхинүүдэй ажал ябуулгые гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ, асуудалнуудые шиидхэхэ, дутуу дунданuудые усадхаха харгы замуудые съездэ хабаадагшад хараалба.

Профсоюзай Центральна Комитедэй шэнэ бүридэл шалгалтын комисси, СССР-эй профсоюзуудай XVIII съездын делегадууд һунгагдаһан байна.

(ТАСС).

Редактор Р. Б. ГАРМА...

ЖЭЛЭЙНГЭЭ ТҮСЭБҮҮДЫЕ АМЖАЛТАТАЙГААР БЭЕЛҮҮЛЭЕ!

ЭРШЭЭ ШАНГАДХАН

Агууехэ Октябриин 70 жэлэй ойе угтуулан дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоһон Загарайн карьероуправлелиин хүдэлмэришэд байгша оной хэмһээ һэрэ, квартал бүриин түсэбтэ даабаринуудые урагшатайгаар дүүргэнэ. Жэшээлхэдэ, жэлэй эхинһээ продукци худалдаха түсэб 117,3 процент, товарна продукци үйлэдбэрилэн гаргаха даабарийе 103,3 процент дүүргэһэн байна юм.

Предприятиин түйлаһан амжалтада Л. Е. Рязановай хүтэлбэрилдэг комплексно бригада, экскаваторай машинист Н. Н. Сивцов, аха дүүнэр А. ба С. Мильчуновуудай экипаж горитой хубита оруулна. Эдэ түрүү коллективүүд предприяти дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ, Дамжуулгын улаан вымпелээр шагнагдаһан байна.

Г. ДОРЖИЕВ.

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ЖЭШЭЭ

БАМ-ай Буряадай участогой хүүргэ баридаг 52-дохи отрядай коллектив арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэеэ уялга абаад, социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, һайн үрэ дүнгүүдые туйлана. Түмэр харгын [illegible] хүүргэнүүдые барижа, хараалагдаһан болзорһонь ашаглалгада тушаахын тула оролдон, урдаа табиһан зорилгоо бэелүүлжэ шадана.

Тус отрядай хүдэлмэришэд А. Д. Бурундуков, И. Т. Арсеньев гэгшэд болон бусадай хүтэлбэрилдэг бригаданууд үдэр бүриингөө даабари 125—130 процент дүүргэжэ, бэшэндээ түрүү ажалай жэшээ харуулна. Жэшээлхэдэ, А. Д. Бурундуковай бригадын гэшүүд дошхон урасхалтай Тыя гол дээгүүр автомобилиин хүүргэ баригаа байна. Энэ хүүргэ 200 метр утатай юм.

А. Д. Бурундуковой бригадын коллектив хоёр халаанай туршада хүдэлжэ, даабаряа үлүүлэн дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ эрхимлэнэ.

Энэ түрүү коллектив байгша оной даабари бүри ноябриин 25-да дүүргэһэн байна. Жэлэй дүүргэһэн үшөө 350 мянган түхэриг [illegible] уялга абаад, эршээ шангадхана.

Ерэхэ жэлэй түсэбөө тоосоогоор хүдэлжэ байһан энэ коллектив [illegible] уялгаа заабол дүүргэхэ гэжэ хүсэл эрмэлзэлтэйгээр ажаллажа байна.

Ф. ПИЛЮГИН.

Хойто-Байгалай районой «Агропромхимия» нэгэдэлэй механизаторнууд газарай үрэжэл һайжаруулха тодорхой хэмжээнүүдые абажа байна. Эдэнэр һэрээр уридшалан торф малтаха ба тэрээгээр торфо-минеральна компост хэхэ ажалнуудай түсэбые дүүргэһэн элидхэбэ. Энэ 20 мянган тонно үтэгжүүлгые һүүлдэнь ажахынуудта абаашажа хэрэглэхэ юм.

Торфо-минеральна компост бэлдэхэ хүдэлмэридэ механизаторнууд А. Лаптев, В. Кузнецов гэгшэд үндэр дүнгүүдые туйлана. [illegible] отрядай гэшүүд С. Куксеев, Р. Войнаускас, А. Цынгер, Ф. Владыкин, Д. Колотков, В. Перевозников болон бусад ажахынуудай поли дээрэ органическа үтэгжүүлгэ гаргана. Эдэнэр һаядаа жэлэйнгээ түсэбые бэелүүлхэнь.

ЗОРИҺОНДОО ХҮРЭХЭНЬ

Мүн лэ В. Ненашевай даадаг бригадынхид мүнөө «Тыйский» совхоздо 130 гектар шэнэ газар ашаглалгада тушаахаа бэлэн болоһон байна.

Ингэжэ Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ хэм оролсон, газарай үрэжэл һайжаруулха хүдэлмэриие [illegible] органическа болон минеральна үтэгжүүлгэгээр гүйсэд хангаха хэрэгтэ гол анхаралаа табидаг. [illegible] «Агропромхимия» нэгэдэлэй коллектив эрид шиидхэнэ.

М. ОЧИРОВ.

Малай үбэлжэлгэ — харюусалгатай хаһа

ШИИДХЭГДЭХЭЭР АСУУДАЛ БИИ

Нийтын малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ, үндэр һү һаалиха эрид шаардлагатай талаар республика доторо үүсхэл гаргаһан Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой, Бэшүүрэй районой Бэшүүрэй совхозой мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэл [illegible] Далахайн совхозой Хэбэрээнай һү һаалиин фермын коллектив һайн [illegible] байна. Залуу коммунист Лариса Гончикова гэй хүтэлбэрилдэг энэ коллектив тэрэ арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбтэ даабаряа [illegible] бэелүүлбэ.

Фермын 4 һаалишан энэ жэлдэ 34 500 центнер һү һааха, гүрэндэ тушааха түсэбөө бэелүүлжэ шадаа. Дүршэлтэй һаалишан, коммунист, залуушуулые һурган хүмүүжүүлэгшэ Роза Гомбоевна Бадмаева энэ коллективые [illegible] Роза Гомбоевна [illegible] фермын коллектив [illegible] энэл фермэдэ техник-үрэжүүлэгшээр хүдэлнэ.

— Роза Гомбоевна энэ жэлэйнгээ түсэбые декабриин 25-да дүүргээ. Тиихэдэ энэ һаалишан бултанһаа олон тугалтай юм. Мүнөө тэрэ 22 тугал тобир һайнаар тэнжүүлжэ, тугалшанда саашань тушаагаад байна. Тиигэжэ дүршэлтэй малшан үнеэн бүхэнһөө тугал абаха түсэбөө дүүргэбэ гээшэ,—гээд фермые даагша Лариса Дашиевна Гончикова намда хөөрөө һэн.

Үнэхөөрөөшье һаалишад Р. Г. Бадмаева, Л. Д. Гончикова, В. Ц-Д. Бадмаев, Н. Л. Чимитова гэгшэд жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид бэелүүлжэ байнхай. Эдэ нүхэдэй үндэр амжалта түйлаха хэрэгтэ фермын бусадшье гэшүүд бага бэшэ хубитаяа оруулалсаа.

— Бидэнэр ажахынгаа һү һаалиин Зуһаланай фермын коллективтэй үнинэй мүрысэдэгбди,—гэжэ Роза Гомбоевна фермые даагшын хөөрөөе үргэлжэлүүлнэ. — Би, залуу һаалишан Оюуна Очироватай, На[illegible] дэжэ Чимитова Анна Доржиевнатай, тиихэдэ хоёр фермын бүхэлдээ [illegible] Бадмаев, Василий Гармажапов хоёр мүрысэдэг. Энэ мүрысөөн саашадаашье үргэлжэлхэ юм. Агуу Октябриин 70 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дээрэ үндэр үрэ дүнгүүдые абахайбди,—гэжэ Р. Бадмаева мэдүүлбэ.

Коллективэй залуушуул һаалишан Жаргалма Цыренова, Людмила Бадмаева, Роман Бадмацыбиков гэгшэд фермынгөө ажмалтада өөһэдынгөө хубитые бага бэшээр оруулжа хүсэнэд. Тиихэдэ залуушуулай һурган хүмүүжүүлгэдэ Дулма Хандуевна Абидуева Вера Доржиевна Тарбаева хоёрые дурдангүй аргагүй. Эдэнэр эндэ үргэлжэлжэ ажаллажа юм.

Нийтын малай үбэлжэлгын үедэ малшадые комплексно эмхидхэлгэ — медицинын, соёлой, худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй анхарал хангаха байх тухай һонирхоходомнэй, һайшаамаар харюу ой [illegible] юм.

— Нютагаймнай фельдшер З. С. Доржиева библиотекые даагша Е. Д. Пренглаева хоёр эндэ дахин ябаа һэн. Худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд харагдадаггүй. Хилээмэн сагта үргэлжэ тэһаладаг. Бидэнэй ажал хүдэлмэрөө дүүргэжэ, магазин ошотор хилээмэн дууһашадаг. Автолавка ходо ябажа байдаг һаа, һайн бэлэй,— гэһэн һанамжа, дурадхалнуудые дуулахада, үнэхөөрөөшье голхормоор һэн.

Гансашье хэбэрээнайхид худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдые хүлеэнэ бэшэ, ажахын бүхы малшад энэ асуудалаар һонирхоно. Сельпогой автолавка наймаалагша үгы дээрэһээ ябанагүй. Тиихэдэ Зэдын продснабай хүдэлмэрилэгшэд энэ совхозой шефүүд аад, үбэлжэлгын эхинһээ хойшо харагданагүй.

Мүнөө үбэлжэлгын үедэ малшадые һайнаар хангаха асуудалда анхарал багаар хандуулагдана.

Агуу Октябриин 70 жэлэй ойдо зорюулан эршэтэйгээр ажаллажа ябаһан хэбэрээнайхидай абаһан уялгануудаа бэелүүлхэнь лабтай. Зүгөөр тэдэнэй эршэтэ ажалда харюу болгон эрхимээр хангаха тухай бодомжолхо хэрэгтэй.

Х. ДАМПИЛОВА.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

СЭРЭГЭЙ НАЧАЛЬНИГУУД ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮЛӨӨ

Фашис Германиие һамна бута сохижо, СССР-эй түйлаһан илалтада горитой хубитаяа оруулһан ветеранууд-сэрэгэй начальнигууд мүнөө үеын буу зэбсэгүүдэй хүсые һайн мэдэдэг юм. Тиимэһээ ядерно-замбуулинай буу зэбсэгэй үе сагта тохёолдоһон сэрэгэй хёмороо зүришэлдөөнэй аюултай байһые илангаяа тодо хурсаар мэдэрнэ. «Отставкада гараһан совет генералнууд болон адмиралнууд эб найрамдалай, буу зэбсэгүүдые хураалгын түлөө» гэһэн ниитын бүлэгэй эмхидхэлэй суглаан декабриин 25-да Эб найрамдал хамгаалгын совет комитедтэ болобо.

Дэлхэйн шэнэ дайе һүжэрөөгшэдтэ эсэргүү, дэлхэй дээрэ буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулхын, тэдэниие замбуулинай дайдада гаргалгые зайсуулан сарахын түлөө, уласхоорондын аюулгүй байдал байгуулхын түлөө тэмсэлдэ ветеранууд-сэрэгэй начальнигуудай бэелүүлхэ тодорхой зорилгонуудые эмхидхэлэй суглаанда хабаадагшад хараалаа.

(ТАСС).

Республикын профсоюзуудай XVIII конференциин делегадууд, БАМ-ай барилгашан-эхэнэрнүүд: (зүүн гарһаа) тоннельнэ 19-дэхи отрядай кранай машинист Г. П. Лозгачева, барилга-хабсаралгын 651-дэхи поездын штукатуршан П. М. Полторак, БАМ-ай түмэр замай отделениин монтер В. А. Рябчук, барилга-хабсаралгын 575-дахи поездын бетон худхадаг түхеэрэлгын оператор З. И. Чернова, «Бамтоннельстрой» барилгын управлениин УПТК-гай кладовщик Н. П. Солонкова гэгшэд.

ШАГНАЛ

Партийна, совет болон комсомолой органуудта удаан сагсоо аша үрэ ехэтэйгээр ажаллаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хэрэгүүдые эрхилэлгын управлениин юрэнхы таһагые даагша Галина Константиновна Ячменевае Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

ГАБШАГАЙГААР, ЗОХЁОХЫ УЛЬҺАТАЙГААР АЖАЛЛАХА

ҮРЭ ЕХЭТЭЙ НҮЛӨӨН ХЭРЭГТЭЙ

Профсоюзуудай областной конференци бүхэн манай ажабайдалда ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг болодог. Профсоюзай организаци бүхэн хэһэн, дүүргэһэн ажал хэрэгүүдээ үшөө дахин хаража, шэнжэлдэг. Сагай эрилтээр табигдаһан шухала асуудалнуудта харюу олохые оролдодог гэшэ ааб даа. Энэ жэлнай бүхы профсоюзай ажабайдалда онсо илгаатай жэл болоһониинь хүн бүхэндэ ойлгосотой. КПСС-эй XXVII съезд профсоюзай урда айхабтар шухала зорилгонуудые табяа. Мүнөө эдэниие бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы һаналаа, хүсэл оролдолгоёо хандуулна гэшэ.

Манай заводой профсоюзай комитет партийна организациин ударидалга доро хүдэлмэришэд, алба хаагшад болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдые гүрэнэй түсэбтэ даабаринуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ элсүүлхэ, тэдэниие үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэдэ хабаадуулха, тэдэнэй ажаллаха, амарха зохид эрхэ байдал байгуулха, социалис мүрысөө эмхидхэхэ гэхэ мэтые саг соонь шиидхэхые оролдоо. Мүн профсоюзай эхин организацинуудай үүргэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ баһал ехэ анхарал хандуулаа ааб даа.

Урда болоһон конференциһээ хойшо үнгэрһэн саг соо хараалагдаһан хэмжээнүүдэй ёһоор манай заводто 78 бүлын ажаһууха гэр, 550 һууритай столово, хүдэлмэрилэгшэдэй хэрэглэмжэ хангаха байра баригдаа. Тиихэдэ 320 хүүгэдэй ябаха сад-ясли, пионернүүдэй лагерь, 390 хүнэй хамтын байра бариха проектнүүд бэлэн болгогдожо абтаа. Хоринн райондо хамһабариин ажахы байгуулжа, эбэртэ бодо мал харууһалдаг болооб. Хүдэлмэришэдэй дурадхалаар уридшалан захил хэхэ магазин бии болгогдонхой. Мүнөө энэ магазинай ассортиментые бүри баян болгохые оролдожо байнабди. Заводтомнай жэл бүри шэнэ оньһон түхеэрэлгэнүүд тодхогдожо, шэнэ, аша үрэ ехэтэй технологи нэбтэрүүлэгдэнэ. Хүдэлмэрилэгшэдэй ажаллаха, амарха һайн эрхэ байдал байгуулха талаар ехэ юумэн хэгдэнэ.

Хүн бүхэнэй эдэбхи үүсхэл бадаруулха, тэдэниие аша үрэ ехэтэй, габшагай ажалда элсүүлхэ онол аргануудай нэгэн социалис мүрысөөн болоно. Профсоюзай комитет энэ шухала асуудалда саг үргэлжын анхарал хандуулжа, тэрэниие һайнаар эмхидхэхые оролдоно, шэнэ онол аргануудые бэдэрнэ. Үнгэрһэн үе соо дэлгэрһэн шухала мүрысөөн гэхэдэ, партиин съездэ зорюулагдаһан мүрысөөн болоно. В. М. Ратовскиин толгойлдог шудхагшадай бригада «КПСС-эй XXVII съездэ габшагай ажалай —27 декада» гэһэн үүсхэл завод соогоо тараагаа һэн. Энээниие бүхы бригада, цехүүд дэмжэжэ, ёһотойл мүрысөөн бурьялһан байна. Энээнэй дүнгөөр К. И. Матвеевэй даадаг токарьнуудай бригада, В. П. Красиковагай ударидадаг бэлэдхэлэй цех, О. А. Ефимовагай хүтэлбэрилдэг мастерска участок илажа гараа.

Мүнөө завод соомнай «СССР-эй профсоюзай XVIII съездэ—габшагай ажалай 18 декада» гэһэн уряа доро мүрысөөн дэлгэрэнхэй. Энэ үүсхэлые В. П. Красиковагай ударидадаг бэлэдхэлэй цехэй коллектив гаргаа юм. Мүрысөөнэй гурим хүн бүхэндэ мэдээжэ болгогдожо, тусхай стенд бэлэдхэгдээ. Арбан хоног бүхэн профсоюзуудай нэгэ съездэ зорюулагдана. Мүрысөөнэй дүн согсолходоо, илагшадта вымпел барюулагдажа, съезд бүхэнэй манай гүрэнэй түүхэдэ ямар удха шанартай байһан тухай коллектив бүхэндэ хөөрэлдөөн болодог. Һүүлшын арбан хоногто үүсхэлшэднай илахаһаа гадна энэ жэлэйнгээ түсэб дүүргэһэн тухайгаа элидхэжэ, тэдээндэ вымпел, шэнэ жэлэй ёлко бэлэг болгогдон барюулагдаа. Мастерска участогуудай дундаһаа С. В. Яковлевай толгойлдог үнгэтэ металл шудхадаг участогай коллектив шалгарба.

Агуу Октябриин 70 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө мүрысөөн баһал дэлгэрэнхэй. Жэшээлхэдэ, хабсаргалгын цехэй Э. Г. Лосковагай толгойлдог радиомонтажниг/удай бригада Агуу Октябриин 70 жэл болотор арбан хоёрдохи табан жэлэй хоёр жэлэй даабари дүүргэхэ үүсхэл гаргаа. Энээниие Н. С. Цыреновэй, А. И. Плюснинэй, А. И. Яковлевай бригаданууд дэмжээд, габшагай һайнаар хүдэлжэ байна. Һүүлшын мэдээгээр, нэгэ цех, гурбан бригада энэ жэлэйнгээ даабари болзорһоонь урид дүүргээд байна.

Мүрысөөнэй гол зорилго гэхэдэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин шанар һайжаруулха, алмалта, арьбалалта хэхэ зорилго болоно гээд КПСС-эй Хандалга соо хэлэгдэнхэй. Тэдэ манай заводто энэ зорилго хүсэд бэелүүлэгдэнэгүй гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Шанарай тэмдэгтэй продукци бага. Арадай үргэн хэрэглэмжын продукци бүтээхэ түсэб дүүргэгдэнэгүй. Социалис мүрысөөнэй дүн олондо мэдээсэхэ хэрэг һула.

Профсоюзай комитедэй шиидхэдэг гол шухала асуудалнуудай үшөө нэгэн гэхэдэ, хүдэлмэришэдэй ажаллаха, амарха эрхэ байдал байгуулга болоно. Урдань гансал шудхалгын цехүүдэй хүдэлмэришэдтэ түлөөһэгүй эдеэн үгтэдэг байһан һаа, мүнөө оньһон аргаар хүтэлбэрилэгдэдэг станогуудые хангагшадта, һүниин халаанда хүдэлдэг бүхы хүдэлмэришэдтэ үгтэдэг болоо. Энэ жэлдэ шэнэ столовотой болообди гэжэ урда хэлээ һэм. Тэрэмнай аятай гоёор шэмэглэгдэн гоёогдонхой. Элдэб зүйлэй эдеэн байдаг болонхой. Гэбэшье эндэ хүдэлхэ хүнүүдэй дуталдадаг дээрэһээ столово дүүрэн хүсэн соогоо хүдэлнэгүй. Ерэхэ жэлдэ эндэ нэгэ хүнэй эдихэ комплексно эдеэ бэлдэжэ, өөрөө тоосохо гурим нэбтэрүүлхэ һанаатайбди. Энэ хадаа хүдэлмэришэдэй эдеэлхэ сагые нилээд хороохо байна. Мүн эдеэнэй элдэб зүйл баяжуулха ушартай.

«Элүүр энхэ байдал өөһэдөө байгуулха ёһотойбди» гэһэн авиазаводой хүдэлмэришэдэй гаргаһан уряа заводоймнай хүдэлмэришэд зүбшэн хэлсээд, дэмжэһэн байха юм. Олон цехэй хүдэлмэришэд ходол энэ тэрэ гомдол барижа байдаг аад, жэжэ божо юумэнүүдые өөһэдөө хэдэг болоо. Хүбсаһа хунараа һэлгэхэ, амарха байрануудые өөһэдөө заһабарилжа, шэмэглэжэ эхилээ. Жэшээлхэдэ, удаан саг соо шудхагшадай бэеэ угааха газарта уһа сасаха юумэн үгы байһан юм. Өөһэдөө энээниие хэжэ шадаха дүүрэн аргатай аад, хэдэггүй һэн. Харин мүнөө өөһэдөө хээ, табяа. Энэ үүсхэл ехэл аша үрэтэй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Жэл бүри профсоюзай путёвкоор хүдэлмэришэднай элдэб амаралтын гэрнүүдтэ, курорт, санаторинуудта амардаг ааб даа. Мүн орон соогуураа, хилын саагуур аяншална. Эдэ путёвконууд завком дээрэ нарин нягтаар зүбшэн хэлсэгдэжэ үгтэдэг юм. Заводой амаралтын гэртэ хүнүүд гэр бүлөөрөө, үхибүүдээрээ амардаг. Эндэ тэдэнэй сагаа аша үрэ ехэтэйгээр үнгэргэхэ, эмшэлүүлхэ һайн эрхэ байдал тогтоогдонхой.

Хүдэлмэришэдые гэр байраар хангаха асуудал ехэ хүндэ, шухалын шухала болонхой. Энэ ушарһаа болоод, олон һайн мэргэжэлтэд заводһоо гаража ошоно. Байгша ондо заводой мүнгэ оруулалсажа барилсаһан гэртэ оройдоол 15 хүн байра абаа. Энэ тон үсөөн. Тиихэдэ кооперативна гэртэ хэдэн бүлэ байра абаа. Ерэхэ жэлдэ хоёрдохи гэр баригдажа эхилхэнь. Гэр байрын асуудалнуудые завком зүбөөр, үнэн сэхээр шиидхэхые оролдодог. Гэбэшье энэ талаар баһал шиидхэгдэхэ юумэн олон.

Хүдэлмэрилэгшэдэймнай элүүр энхэ ябаха, сүлөө сагаа һонирхолтойгоор, аша үрэ ехэтэйгээр үнгэргэхэ гэшэ манайл анхарал доро байдаг. Уран һайханай бүлгэмэй хүдэлмэри һайжаруулха, спорт хүгжөөхэ, хүдэлмэришэдэй сүлөө сагаа үнгэргэхэ хэрэгтэ урданайхиһаа ехэ мүнгэн зөөри гаргашалагдадаг болоо. Өөһэдын соёлой байшангүймнай ехэ муу. Гэбэшье уран һайханай коллектив саг үргэлжэ хүдэлжэ байдаг, өөһэдын дуунай-инструментальна ансамбльтайбди. Амаралтын үдэр хүдэлмэришэдэй гэр бүлөөрөө хабаадаха, элдэб мүрысөө үнгэргэдэг заншалтай болонхойбди. Энээнние хүнүүд ехэ һайхашаадаг, олоороо хабаададаг болонхой. Мүн баһа хүгжэмэй һайндэрнүүд ходо үнгэргэгдэнэ. Спортивна наада эмхидхэхэ талаар олон хүсэлтэйбди. Мүнөө ехэл зелнай һэльбэлгэ заһабарилагдажа байна. Эндэ бэеэ һорихо элдэб түхеэрэлгэнүүд тодхоогдожо, сауна, бассейн бии болгогдохо юм.

Онсолон хэлэхэдэ, манай профсоюзай комитет ажахын, социалис хүмүүжүүлгын зорилгонуудые бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, хүдэлмэрилэгшэдэй [illegible] дые [illegible] оролдоно. Энэ талаар эхин организацинуудай урда ехэ зорилгонууд табигдана. Энэ жэлнай [illegible] баян [illegible] СССР-эй профсоюзуудай XVIII съезд болотор е[illegible] түсэб [illegible] нэгэ цех [illegible] хэй. Тиихэдэ Агуу Октябриин 70 жэл болотор арбан хоёрдохи табан жэлэй хоёр жэлэй түсэб 6 бригада дүүргэхэ [illegible] амжалтатайгаар ажаллажа байна. Ажалшадай эдэ үүсхэлнүүдые дэмжэжэ, [illegible] һан үүсхэлнүүдые бэелүүлгэдэнь туһалха гэшэ манай уялга болоно.

В. УГОЛЬНИКОВ,
СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ «Теплоприбор» заводой профкомой түрүүлэгшэ.

ХАМТЫН ХЭРЭГЭЙ АША ТУҺАДА

Профсоюз хадаа мүнөө олонитын эгээл үргэн эмхи болоно. Владимир Ильич Ленинэй заабаряар болохоор, тэдэнэр парти болон ажалшадай хоорондо холбоо барисаа байгуулха, бэхижүүлхэ уялгатай бодотор бэелүүлдэг гэшэ. Олонитын энэ организаци сорьюгоо үүргые саашадань дээшэлүүлхэ аргатайшье, уялгатайшье. Иланияа мүнөө үедэ социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын, ажабайдалай али бүхы талануудые шэнэдхэн хүбилгалгын зорилгонуудые нэн түрүүн профкомууд, тэдэнэй гэшүүд үнэн сэхээр, хэрэгээр бэелүүлгэдэ [illegible] дүүргэхэ ёһотой.

Түрэл совхозойнгоо үйлэдбэри баян ашаг олзотойгоор эрхилхэ, нютаг нугынгаа хүн зоной һуудал байдал һайжаруулха зорилгонуудые шиидхэхэ [illegible] манай ажахын профком хүдэлмэриеэ эмхидхэнэ. Ажахын гол һалбарилаанда профсоюзай бүлэгүүд эмхидхэгдэнхэй. Тэдэниие совхозой профкомой гэшүүд толгойлно. Эдэнэйл оролдолгоор үйлэдбэри эрхилэлгэдэ, социалис мүрысөө эмхидхэлгэдэ ажалшад олоор хабаадуулагдадаг болонхой.

Түбэй һү һаалиин фермын малшад үнгэрһэн жэлдэ, мүн арбан нэгэдэхи табан жэлдэ һү абаха түсэбөө дүүргээгүй һэн. Тиин энэ ушараар эрид хэмжээнүүд абтаха ёһотой болоо. МТФ-гэй профсоюзай бүлэгые толгойлогшо коммунист Д. Г. Дулмаева, фермын һаалишад яһала эдэбхи гаргаа. Дари Гырылоевна хадаа гушаад жэлэй туршада үнеэдые харууһална, дүй дүршэлтэй һурган хүмүүжүүлэгшэ, олон үхибүүдэй эхэ гэжэ алдаршанхай. Зунай бэлшээридэ гаргагдаһан фермын үнеэд хоёр бүлэг болгон хубаарилагдаа. Зүүн-Голдо һубайрһан, Азаргада һаагдажа байһан үнеэд амяарлагдан харууһалагдаба. Шэмэтэ ногооноор баян, һэрюун уларилтай, булагай уһан ундатай бэлшээридэ ябаһан мал түргэн шадал орожо, һү һаамаа дээшэлүүлжэ эхилээ һэн. Һүниндөө хээрэ хонохо уршагта ябадал огто усадхагдаа. Хүйтэншэг уларилтай Захаамин нютагта эртэ ногоон хагдаржа захалдаг. Тиимэһээ фермын малшадай дурадхалаар һаамхай үнеэд августын хорёодоор үбэлэйнгээ байрада асарагдажа, хадагдаһан силосэй болон орооһото ургамалай үлэгдэл дээгүүр адуулагдаа, корнеплодоор, холимол тэжээлээр элбэгээр хангагдаа. Уданшьегүй МТФ-гэй тэжээлэй цех хүдэлгэгдэдэг болоо һэн.

Байгша ондо гүрэндэ һү худалдаха түсэб октябрь һарын эхеэр дүүргэгдээ. Һү абалга нёдондонойхитой сасуулбал, мүнөө 19 процентээр ургаба. Һаалишад түсэбһөө гадуур 500 центнер һү тушааха нэмэлтэ уялгаяа сүм бэелүүлхэнь.

Ажахын профком фермын малшадай ажалые хүнгэдхэхэ, һуудал байдалыень һайжаруулха хэмжээнүүдые абана. Үнеэдэй, тугалнуудай байрануудай наг шэбхые газаашань гаргаха транспортернууд һэльбэн заһабарилагданхай, үнеэдые һаалга оньһожоруулагданхай. «ДАС-2» түхэлэй оньһон түхеэрэлгэ эндэ хабсаргагдан тодхогдобо.

Ехэ-Нугада район соо эгээл түрүүшын малшадай байшан һая нээгдэбэ. Эндэ улаан булан, медпункт, парикмахерска, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинадай пункт, бани-сауна, 20 һууритай столово [illegible] логдоһон Татьяна Лубсанова поварой уялга дүүргэдэг, эдээ хоолой зүйлнүүдые [illegible] худалдаадаг даабаригтай. Столоводо малшад эрдэ үглөөгүүр, мүн үдэрэй тэн багаар хоол абадаг юм. Хоолһоной үдэшэниин 60—80 мүнгэтэ болодог. Тэрэнэй хахадыень ажахын профкомой жасаһаа түлэгдэнэ.

Үнгэрһэн түсэбтэ табан жэлэй дүнгөөр «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнагдаһан механизатор П. П. Москвитин пугомелиоративна отрядта профсоюзай хүдэлмэри эмхидхэнэ. [illegible] хоёр жэл болоһон, хамтын подрядай гуримда оруулагдаһан [illegible] хоёр звеноһой хүдэлмэришэд совхозой малшадта лаб хэрэгтэй үбһэ сэбшэжэ абана. Онсолбол, лугомелиоративна отрядай гэшүүд (бригадирынь А. Б. Бакшеев) совхозой абаһан бүхы үбһэнэй хахадыень бэлэдхэжэ һэн байна бшуу. Нойтон ногоо һалхитуулан хатааха, тюк болгон ябталха шадабари тэдэнэр шудаланхай. Энэ коллектив Командирска гэжэ нютагта үбэл, зунгүй байрлажа ажалладаг, техникээ заһабарилдаг байхаар, ногоо һалхитуулан хатаадаг бааза барижа эхилхэнь. Эндэ байрын гэрнүүдһээ тадна пекарни, столово, бани-сауна, улаан булан эмхидхэгдэхэ, тэжээл хадагалха газар, мастерской гэхэ мэтэ объектнүүд бодхоогдохо түсэбтэй. Ажахын дирекциин захиралтаар мүнөө энэ отрядта Цээжэ, Булагтай голнуудай 600 гаран гектар сабшалан даалгагдаба.

Сергей Николаевич Будаев машинно-тракторна паркын коллективтэ бии болгогдоһон профсоюзна бүлэгые даагшаар һунгагданхай. Хамтын подрядай гуримаар хүдэлмэрилдэг механизаторнууд силосэй, орооһото ургамалнуудые таридаг газар элдүүрилнэ, шанаржуулна, ажахын элдэб ашаа зөөнэ. Мүнөө эндэ тарилгын техникэ заһабарилха тусхай бригада эмхидхэгдэһэн байна. Республикын габьяата механизатор Ш. Ш. Бандановай хүтэлбэри доро аха дүү Анатолий, Юрий Ардаевууд, Сергей Корнаков, Александр Максимов болон бусад бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана.

Социалис мүрысөө эмхидхэлгэ хадаа профсоюзай гол хүдэлмэринь гэжэ тоологдодог. Мүрысөөнэй дүнгүүд һара бүхэндэ согсологдожо, олоной һонорто табигдана. Мүнөө малшадай мүрысөөндэ, малай тэжээл ашаг үрэтэйгөөр, гамтайгаар гаргашалалга, абтаһан продукциин шанар, ариг сэбэр сахилга гэхэшэлэн хараада абтадаг болонхой. Энэ хадаа ехэ удхатай зүйл болоно гэжэ тэмдэглэхэ байнаб.

Үбэлэй һаранuудай туршада холуур ажаһуудаг, ажалладаг малшад һанаа амар, сэдьхэл тэниглэн хүдэлнэ. Совхознай шэнэ автобустой болонхой. Тэрээгээрээ һургуулиин үхибүүдые асарна, абаашана, мүн тэрэ автобусоор малшадые ажаһуудалай талаар комплексноор хангадаг байна. Хангалгын бүлэгэй бүридэлдэ парикмахер, сабхишан, хубсаһа эсхэгшэ ородог. Тэдэнэр һарадаа гурба дахин малшадта айлшалха графигаа наринаар сахидаг юм.

Б. БАНЗАРАКЦАЕВ,
Захаминай районой «Михайловский» совхозой профкомой түрүүлэгшэ.

Конференциин делегат хөөрэнэ

БАМ—МИНИИ ОМОГОРХОЛ

Би «Комсомолец Бурятии» гэжэ алдартай болоһон барилгашадай отрядай гэшүүнби. Долоодохи жэлээ Байгал-Амарай түмэр замай барилгада хабаадалсажа ябанаб. Тиихэдээ энэ хугасаа соо Витим мүрэнэй эрье шадар, хүбшэтэ тайгын гүн дунда мүндэлжэ байгаа Таксимо поселогые барилсаха зол хубитай байһандаа ехэл омогорходог гээшэб. Би нүхэдтэеэ хамта байрын гэрнүүдые, социально-соёлой байшагуудые, промышленна объектнүүдые бодхоолсоноб.

Хурдадхалгын, шэнэдхэн хүбилгалгын табан жэлэй туршада БАМ-ай барилгын гол түлэб түгэсхэхэ гэһэн зорилго КПСС-эй XXVII съезд тодорхойлһон байна. Түрэл партиин хараалһан энэ хараа шэглэлые заагдаһан болзор соонь дүүргэхэ гээшэ бидэ бүгэдэнэй дайшалхы хэрэг болоно.

Манай «Комсомолец Бурятии» отрядай коллектив мүнөө үедэ Таксимодохи түмэр замай станциин барилга дээрэ хүдэлжэ байна. Шухала удхаа шакартай объект байһаниинь мэдээжэ. Бидэ бүхы ажалаа бригадна подрядай гуримаар бүтээдэг гээшэбди. Тиимэ байхалаараа хэһэн хүдэлмэриимнай үрэ дүн дээшэлнэ, барилгын шанар эли бодо һайжарна гэжэ батадхан тэмдэглэлтэй.

Үдэр бүриин даабарияа хододоо 125—130 процент дүүргэжэ шададаг манай отрядайхид «Нижнеангарсктрансстрой» трестын бүхы коллектив дотор дэлгэрһэн социалис мүрысоондэ ходо шалгардаг юм. Бүхэли табан жэлэй туршада энэ түйлаһан эршэеэ огто алдахагүй, үшөө шангадхаха гэһэн зорилготой хүдэлжэ ябаһанаа элирхэйлэн мэдүүлхэ хүсэлэн түрэнэ. СССР-эй профсоюзуудай ээлжээтэ съездын нээгдэхэ үдэр болотор бидэ хоёр һарын түсэбтэ даабари дүүргэхэ гэһэн уялгатайбди.

О. САМБИЛОВ,
БАМ-ай барилга дээрэ ажаллажа байһан «Комсомолец Бурятии» отрядай гэшүүн. Хойто-Байгалай район.

Энэ конференциин делегат Александр Алексеевич Катомцев судна бүтээлгын заводто олон жэлэй туршада ажаллажа байдаг. Мэргэжэлээ һайн мэдэхэ, хододоо зохёохы ёһоор ажаллажа, ажалай үндэр бүтээсэ түйладаг. Профсоюзай организациин хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг, өөрынгөө жэшээгээр сүг хүдэлдэг нүхэдөө һайн үрэ дүн түйлаха хэрэгтэ саг үргэлжэ элсүүлжэ байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа хоёрдохи) А. А. Катомцев нүхэдэйнгөө дунда.

Д. АЛТАЕВАЙ фото.

ТОО, БАРИМТАНУУД

Республикын урлан нарижуулагшад болон ухаалан зохёогшод табан жэлэй туршада 45 мянган гаран урлан нарижуулгын, ухаалай зохёолгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ шадаа. Тэдэнэй экономическа ашаг үрэнь 70 миллион түхэригэй сэнтэй юм.

◆ Республика дотор садоводуудай 62 нэгэдэл бии болгогдонхой. Тэдэнэр 21 мянган гэшүүдтэй юм. Эдэ коллективүүд мүнөө жэлдэ 500 тонно үрэ жэмэс, 3 мянган тонно хартаабха болон огородой эдеэ өөһэдынгөө участогуудһаа суглуулжа абаһан байна.

◆ Гүрэнэй социальна страхованиин бюджет 13,8 миллион түхэригөөр нэмэжэ, хамтадаа 27 миллион түхэригтэ хүрөөд байна. Тоосоото үедэ түлөөһэгүй, мүн хүнгэдэмэл сэнтэй путевконуудаар 200 гаран хүдэлмэришэд, алба хаагшад, тэдэнэй гэр бүлынхид санатори, профилактори, амаралтын пансионадуудта, туристнуудай баазануудта, пионернүүдэй лагерьнуудта амарһан, бэеэ элүүржүүлһэн байха юм. Энэмнай 1983—1984 онуудайхида орходоо 35,5 мянган хүнүүдээр олон бшуу.

◆ Профсоюзуудай соведэй саг үргэлжын, курсануудта жэл бүхэндэ адаг 6,5 мянган эдэбхитэд һурадаг, шадабаряа дээшэлүүлдэг гээшэ. Ажалые сахин хамгаалгын университет хүдэлнэ. Томо предприятинуудай дэргэдэ профсоюзай эдэбхитэдэй саг үргэлжын һургуулинууд эмхидхэгдэнхэй. Тэндэ жэл бүхэндэ 42 мянган хүн һурадаг юм.

◆ Республика дотор соёлой-спортивна 105 комплекс байгуулагданхай. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада спортивна 80 коллектив шэнээр эмхидхэгдэжэ, физкультурнигуудай, һайн дуранай спортивна эмхинүүдэй гэшүүдэй тоо 30 мянган гаран хүнүүдээр олон болобо.

◆ «Табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй даабарие Агуухэ Октябриин 70 жэлэй ой болотор дүүргэхэ», «Ажалай бүтээсые 1,5 дахин дээшэлүүлэе» гэһэн уряануд доро 96 цехүүдэй, 395 бригадануудай коллективүүд, 4 мянга шахуу үйлэдбэриин түрүүшүүл мүнөө ажаллажа байна.

ОЛОНОЙ НЭГЭН

Наранһье гаража, үглөөнһөө бударһан саһан һалхинда үлеэлгэн өөдөө хөөрэжэ, наранай элшэдэ олон мянган үнгөөр ялалзан хиидэнэ. Хурамша тосхонһоо баруун тээшээ, үбгэн буурал Хамар Дабаанай хаяа зубшан гүйлгэлдэбэбди. Хүбшэеэ дахан ороһон саһан ехэ. Шугы, модон саһаар хушагданхай. Энэ жэлдэ ехэ саһа хараагүй намда иимэ байдал ёһотой онтохоной орондо ороһон шэнгеэр үзэгдэнэ.

Уданшьегүй совхозой комсомолой комитедэй секретарь Бимба Дабаевтай хөөрэлдэһөөр ябатараа «Олзон» гэжэ газарта хүрэжэ ерэбэбди.

— Эндэ урдань ехэ нютаг, колхоз байһан юм. Мүнөө эндэхи айлнууд Хурамша зөөжэ ябашанхай. Гансал энэ Ванюшиин малай байра үлэнхэй.

— Байза, хэн, хэн гэбэт?— гээд асуубаб.

— Иван Сандановичые бидэ нютагаархидынь иигэжэ нэрлэгшэбди. Бэрхэ хүн даа. Малда ороһооршье үнихэн болобо хаш,—гээд тэрэм харюусаба.

Иван Санданович гэртээ үгы, асарагдаһан силос малдаа тараан үгэжэ ябаба. Уданшьегүй набтаршаг аад, хүдэр шанга бэетэй, энеэбхилһэн сагаан шарайтай залуу хүн ерэжэ мэндэшэлээд, хөөрэлдөөмнай эхилээ һэн.

Мүнөө үнеэд боложо, һү һаалиин фермэнүүдтэ эльгээгдэхэ гунжадые Иван Санданович Гомбоцыренов, Дарима Александровна нүхэртэеэ, харууһалдаг юм. Эндэ бэеэ хүсэжэ, 250 килограммда хүрэһэн хашарагууд асарагдажа, бухада ороно. Тиигээд лэ дэлгэнэжэ эхилхэдэнь совхозой һү һаалиин фермэнүүдтэ тараадаг байха юм.

— Энэ тон харюусалгатай хүдэлмэри гээшэ. Үнеэд болохо гунжадые һайнаар харууһалха хэрэгтэй. Туранхай, яяр гунжадһаа ямар үрэ гарахаб. Түлшье абтахагүй, һүншье гарахагүй. Тиимэһээ манай совхозой хүтэлбэрилэгшэд Иваниие энэ ажалда оруулха гэһэн шиидхэбэри абаһан байгаа. Энэмнай ехэл зүб байгаа. Найдабарииемнай эрхим ажалаараа харюулна. Һаяхан районой агропромышленна хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай конференци дээрэ тэрэ профсоюзуудай областной конференциин делегадаар һунгагдаа һэн,—гээд совхозой рабочкомой түрүүлэгшэ Гомбо Эрдынеевич Санжиев хэлээ бэлэй.

Үнэхөөрөөшье, ерээдүйн үнеэдые бэлдэхэ гээшэ ехэл харюусалгатай. Асарагдаһан хашарагуудые бултыень бухада оруулха ёһотой. Түрэхэ малые һайнаар бэлшээхэ, зоотехническэ заабариин ёһоор эдеэлүүлхэ шухала. Энэ харюусалгаяа һайн ойлгожо, Иван хүсэ шадалаараа оролдодог. Зунай үедэ эртэ үглөөгүүр, һэрюун байхада малаа гаргажа бэлшээдэг. Уһаар, дабһаар дуталдуулдаггүй. Харин үбэлэй үедэ баһал тэжээлээр дуталдуулхагүйе оролдоно. Зундаа өөрөө үбһэшэдэй звенодо ябажа, үбһэ абалсадаг юм. Тиимэһээ ямар һүүрин һайн шанартайе мэдэнэ. Түрэхэ үнеэдтэ муудаһан үбһэ, бэшэшье шанаргүй тэжээл үгэжэ болохогүй ха юм.

Хэдэн жэл иимэ мал харууһалжа байнат, зарим тэды дүршэл олдоо ёһотой гээд асуухадам, Иван тодожо абаад:

— Юуншье дүршэл гэхэ юумэн байхаб даа. Ажал даажа абаа хадаа оролдохол хэрэгтэй. Бүхы юумэеэ үнэн зүрхэнһөө хэхэ гэжэл тулагшабди,—гээд богонихоноор харюусаба.

— Үбэлэйл үедэ харууһан ехэ болодог ааб даа. Зундаа һайнаар бэлшээгээд лэ үнгэрхэ. Харин мүнөө һайнаар эдеэлүүлхэ, уһалха гээшэ шухала. Хүйтэнэй үедэ һайн хохиртой, дулаан байратай мал муудадаггүй. Хохироо өөһэдөө бэлдэдэг, саг үргэлжэ малдаа дэбдижэ байдагбди. Түрэхэ үнеэдэй байра хуурай, хэбтэри һайнтай байлгаха гээшэ шухалын шухала гэжэ һанагшаб,—гэжэ Дарима нэмэбэ.

Иван Гомбоцыренов 1950 ондо Хурамша нютагта түрэһэн намтартай. Нютагайнгаа дунда һургуули дүүргээд, совхоздоо хүдэлжэ байтараа армида абтажа, Далайн Сэрэгэй флодто алба хээ юм. Удаань түрэл нютагаа бусажа, совхоздоо элдэб ажал хээ. Хэдэн жэл соо луговодоор ажаллажа, баян ургасашье ургуулһан байха.

—1976 ондо би һү һаалиин фермэдэ кочегараар хүдэлжэ байгааб. Харин тиихэдэ Дарима һургуулияа дүүргээд, һаалишанаар хүдэлжэ байһан. Эндэл бидэ хоёрой хуби заяан яаха аргагүйгөөр уулзажа, алгасахагүй байшоол даа,—гээд Иван һамган тээшэ хаража, уриханаар энеэбхилээ һэн.

Гэр бүлэ болоһон айлда бэеэ дааһан ажал хэрэгтэй болоно һэн ааб даа. Тиигэжэ тэдэнэр 1979 ондо буруунуудые абажа харууһалаад туршаха гэжэ шиидэһэн байгаа. Хүдөөдэ өөдөө болоһон зондо малшадай ажал мэдээжэ юм. Гэбэшье өөр дээрээ даажа абаад байхада баһал бэрхэтэй даа. Иван Гомбоцыреновэй бүлэ эндэл ажалша бэрхэ байһанаа харуулжа, 1981 онһоо энэ харюусалгатай

Конференциин делегат хөөрэнэ

ШИИДХЭХЫ ҮҮРГЭ

Би гурбан жэлэй саада тээ Баргажанай районой Хилганын колхозой тракторно-таряан ажалай бригадын гэшүүн болоһон хүнби.

Тэрэ үедэ бригадымнай хүдэлмэри һаял хамтын подрядай гуримаар эмхидхэгдэдэг боложо байһан юм. Тэрэ үедэ эрдэмтэ агрономууд газарай хүрьһэнэй бүридэлые шэнжэлжэ, саашадаа тэрэниие зональна гуримай ёһоор элдүүрилхэ талаар түрүүшын захяа заабаринуудые үгэжэ эхилээ.

Иимэ гуримаар хүдэлжэ захалһан манай бригада түрүүшынгээ жэлдэ бүхы таряалангайнгаа гектар бүриһөө дунда зэргээр 14,2 центнер орооһо абаһан байна. Һүүлэй хоёр-гурбан жэлэй туршада бригадын коллектив бүхы ажалаа хамтын подрядай онол аргаар эмхидхэжэ, газар элдүүрилгын зональна гурим хүсэн соонь нэбтэрүүлжэ шадаһанай ашаар бата найдамтай, яһала, һайн ургаса абадаг болоо гэжэ тэмдэглэхэ байнаб.

Жэшээлбэл, 1984 ондо гектар бүриһөө дунда зэргээр 17,9 центнер, 1985 ондо — 22,7 центнер, харин энэ жэлдэ бороогой ёһоор ороогүйшье һаань, гектар бүриһөө 18 центнер орооһо сохиһон байнабди. Гадна бригадамнай хэзээ хэзээнэйхиһээ ехээр паар хахална, мүноо 1607 гектар сэбэр паартай ерэхэ жэлэй харилгые угтанабди. Энэмнай манда таһалагдаһан бүхы таряалангай 30 процентнь болоно бшуу. Бидэ паарлаһан энэ газар дээрээ түрүү технологиин ёһоор тарилга хэхэбди. Түрүү технологиин амтан танигданхай. Жэшээлхэдэ, 1985 ондо тиимэ 256 гектар газарһаа гектар бүриһөөнь 43 центнер шэниисэ абтаа һэн.

Манай бригадын түйлаһан эдэ бүхы амжалтанууд хүн бүхэнэй дүүргэдэг шиидхэхы шакартай үүргэһээ эшэ үндэһэтэй гэжэ хэлэлтэй. Бүхы ажал хадаа имагтал хүнэй гараар, хүнэй ухаагаар, үүсхэлээр лэ бүтээгдэнэ ха юм.

Колхозой правлени, партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинууд тарилгын, ургаса хурялгын үедэ механизаторнуудай урма зоригые, эдэбхи эрмэлзэлые бадаруулжа шадана. Ажахын профком механизаторнуудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр, аша туһатайгаар эмхидхэнэ. Мүрысөөнэй дүнгүүд тарилгын, хуряалгын үедэ табан хоног болоод лэ гаргагдажа байдаг. Профкомой түрүүлэгшэ Л. О. Будаева (мүнөө сомсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ) маанадай ажаллажа байһан газарта ходо ерэжэ, хэһэн хүдэлмэрииемнай харажал, шалгарагшадта Дамжуулгын улаан вымпел барюулдаг, комбайнай бункерта улаахан одонуудые зурадаг бэлэй. Мүнөө жэлэй таряа хуряалгын үедэ минии комбайнда зургаан одохонууд зурагдаа һэн. Энэ хадаа минии хамтадаа 6200 центнер орооһо сохиһые гэршэлһэн тэмдэг болоно. Колхозой комбайнернуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ илажа гараһан байнаб. Үнгэрһэн намартаа өөрынгөө багша, түрүү механизатор Николай Нимаевич Дармаев ба үнинэй комбайнер Радна Урбагарович Галданов хоёртой мүрысэхэ хабатай байһандаа ехэтэ омогорхогшоб.

Манай колхозой механизаторнууд хүршэ Уланай колхозой механизаторнуудтай жэл бүри мүрысэдэг заншалтай. Үнгэрһэн жэлдэ энэ мүрысөөндэ Уланай механизаторнууд илаһан байбал, энэ жэлдэ бидэ тэдэнэрэйнгээ урда тээнь гаража шадаабди.

КПСС-эй райкомой бюрогой тогтоолой ёһоор, энэ намар манай бригадын дэргэдэ районой механизаторнуудай түрүү дүй дүршэлэй һургуули нээгдэһэн байна. Энэ ушар хадаа бидэниие үшөө һайнаар ажаллахые уялгална.

Энэ бишыхан үгүүлэлэйнгөө эсэстэ заатагүй шиидхэгдэхээр болоһон зарим асуудалнууд тушаа дурдалтай хаш. Жэшээнь, бригадын полевой стан дээрэ улаан булангай шэнэ гэр гү, али механизаторнуудай байшан бариха, зохидоор түхеэрхэ саг тулажа ерээ. Тиихэдэ Бүгсэхээнэй аршаан дээрэ байрын гэр, бэеэ угааха гэр бариха тон шухала гэжэ булгаанайнгаа үмэнэһөө тэмдэглэхэ байнаб. Колхозой өөрын амаралтын байшантай болоо һаа, механизаторнуудта, малшадта ямар һайн болохо байгаа гээшэб!

З. ДАРМАЕВ,
Баргажанай районой Хилганын колхозой механизатор.

ЭРИД ХУБИЛАЛТА ТУЙЛАХА ЁҺОТОЙ

(reading approximate) фермаш» завод, кондитерскэ фабрика, һэрзүүн унданай завод гэхэ мэтэ ороно.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа ехээр, һайн шанартайгаар гаргаха гэһэн шухалын шухала асуудал болонхой. Тиигэбэшье манай городой предприятинууд даамгай хэмжээнүүдые энэ талаар абанагүй. Байгша оной урда 1985 онойхиноо багаа нимэ эд бараан гаргагдаха. «Теплоприбор», Кировэй нэрэмжэтэ түмэр зүйлнүүдэй болон шэлэй заводууд аяар 4,5 миллион түхэригэй продукци түсэбһөө доогуур үгэхэ байна. Союзна мэдэлэй томо предприятинууд энэ шухала хэрэгтэ анхарал хандуулнагүй, шэнэ түхэлэй, хүн зондо хэрэгтэй эд хэрэгсэл гаргаха талаар оролдоногүй. Тиигэжэ тэдэнэй үйлэдбэрилэгдэһэн продукцинь нийтэ хэмжээнэй ороймоол 1—3 процентнь арадай хэрэглэмжын эд бараан болоно. Жэшээнь, ЛВРЗ-гэй гаргаһан товарна продукциин 1 түхэригтэ арай гэжэ 7 мүнгэн, харин зүүрһэнүүдэй түмэр зэрэглэлнүүдэй заводто — 2 мүнгэнэй нимэ продукци бүтээгдэнэ бшуу. Мүнөө үедэ иимэ байдалые эсэргүүсэжэ яашье болохогүй.

Продукциин шанар һайжаруулха асуудал мүнөө эрид шангаар табигдана. Шэнэ жэлһээ гүрэнэй тушаал абалга авиационно болон «Электромашина» заводуудта эхилхэнь гээшэ. Теэд эрхим шанартай продукци багаар гаргагдана. Оройдоол 21,8 процентнь Шанарай тэмдэгтэ хүртэнхэй. Шэнэ, мүнөөнэй эд бараан баһал бирагүйгөөр үйлэдбэрилэгдэнэ. Жэшээнь, гадар трикотаж хубсаһанай фабрикада «Н» тэмдэгтэй продукциин хубинь арай гэжэ 3,1 процент, харин сэмбын комбинадта — 3,5, «Туяана» нэгэдэлдэ — 5 процент болодог байна бшуу. «Электромашинын» гаргаһан электрочайнигууд болон кипятильнигууд ехээр голодоһондо ороно.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 11 предприяти гэхэ гү, али ниитэ тоогойнь 23 процент арбан нэгэ һарын туршада дүүргээгүй. Энээнһээ болохо 10 предприяти нёдондо жэлэйнгээ хэмдэ хүрөөгүй байшоо. Бүтээсэ ехэтэй станок, машина ба түхеэрэлгэ табиха ябадал удаарна. Һэльбэн шэнэлэлгэдэ үшөөл бага мүнгэн һомологдоно. Тиимэһээл мүнөө аяар 10 миллионһоо үлүү түхэригэй шэнэ түхеэрэлгэнүүд тодхогдоогүй, миин хэбтэнэ ха юм. Иимэ ушарнууд «Бурятферммаш», «Теплоприбор» заводуудта, «Бурятэнерго» управленидэ үзэгдэнэ. Техническэ зэбсэгжэлгэдэ али болохо дэмжэлгэ, туһаламжа үзүүлхэ хэрэгтэй болоно.

Капитальна барилгада зарим тэды һайн хубилалтанууд үзэгдэжэ эхилээ. Барилга-хабса(reading approximate) ралгын хүдэлмэри 30 процентээр ехэ болоо. Канализациин 30-дахи коллектор, үһа дамжуулха шэнэ сорогнууд, «Выстрел» гэжэ магазин, Пионернүүдэй байшан, эдиршүүлэй библиотека, 3-дахи больниин эмнэлгэ, саад, магазинууд ашаглалгада оруулагдаа. Гэр барилгын комбинат урданайхидаа нилээд ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри хээ.

Гэбэшье барилгын хэрэгые эрид һайжаруулжа шадаагүйбди. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ түсэб ороймоол 70,4 процент дүүргэгдэжэ, капитальна һомологдолгын лимит 62 процент ашаглагдаһан байна. Промышленна гол заводуудые һэльбэн шэнэлхэ хүдэлмэриие барилгашад эбсэшэгүй удаашар ябуулна. Городой нерабиналгын байшан, психотерапевтическэ больница, пединститудэй столово, 46-дахи квартал ателье, гостиница, багшанарай һургуули болон бусад объектнүүд барилгада мүнгэ зөөри ... ТЭЦ-эй барилга хангалтагүй муугаар ябуулагдана. Ерэхэ жэлһээ эхилжэ барилгашад шэнэ эрхэ байдалда хүдэлхэ болохо. Энээндэ эртэнһээ һайнаар бэлэдхэ хэрэгтэй.

Эдэ бүгэдые нарин нягтаар шэнжэлхэ, дутуу дунданууды усадхаха талаар бүтэмжэтэй хэмжээнүүдые абаха, тиигэжэ шэнэ жэлдэ тэдэнээ дабтахагүйн тула эмхидхэлэй-техническэ хүдэлмэри ябуулха ушартай.

Саашань элидхэлшэ 1987 оной түсэб тухай хөөрэжэ үгөө. Тус түсэб КПСС-эй XXVII съездын болон Буряадай АССР-эй 1987 оной Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб тухай Хуулиин эрилтэнүүдтэй гүйсэд зохилдуулан табигданхай. Гол дүнгүүдэй талаар хаража үзэбэл, промышленна продукци гаргалга — 3,4 процентээр, тэрэ тоодо арадай хэрэглэмжын эд бараа — 4,2 процентээр ургаха байна. Капитальна һомололгын хэмжээн, 1986 онойхитой сасуулбал, 36 процентээр дээшэ байха. Һэльбэн шэнэлэлгэдэ ба техническэ талаарнь шэнээр зэбсэгжүүлгэдэ 42 миллион түхэриг гэхэ гү, али урда жэлэйхиһээ 6 дахин ехэ мүнгэн гаргашалагдахаар хараалагдана. Илангаяа ехэ мүнгэ зөөри (1986 онойхиһоо 24 процентээр ехэ) гэр байра барилгада һомологдохо юм. Олон объектнүүд ашаглалгада оруулагдаха.

Ушар иимэһээ ерэхэ жэлэй ехэшье, харюусалгатайшье түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэхын тула городской болон районно Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд, таһаг болон управленинүүд, бүхы депутадууд эмхидхэлэй болон ниитэ-политическэ үргэн хүдэлмэри ябуулха, хүн бүхэнэй арга шадабариие, хүсэ шада(reading approximate) лые гүйсэд элсүүлхэ хэмжээнүүдые абаха ёһотой гээшэ гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ.

1987 оной түсэбэй дүүргэлтые мүнгэ зөөрөөр хангаха, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, гүрэнэй зөөри урихэ, үрэ багатайгаар хэрэглэхэ ябадалтай тэмсэлдэхэ асуудалнуудта городой финансын таһагые даагша депутат Г. Т. Нягогоэ эрхэ жэлэй городой бюджет тухай элидхэлдээ гол анхарал хандуулаа. Түсэблэлгын-бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ депутат А. А. Вязинский городой арадай ажахын һалбаринуудта бии байгаа дутуу дунданууд дээрэ тогтожо, үйлэдбэриин гол фондынуудые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ, шэнэ техникэ болон технологи нэбтэрүүлхэ, ажабайдалай бүхы һалбаринуудые шэнэдхэн хубилгаха тушаа шанга шүүмжэлэл хээд, түсэбэй проектдэ нэмэлтэ һанамжа дурадхалнуудые оруулба.

Элидхэлнүүдые зүбшэн хэлэлсэжэ эхилхэдэ, түрүүлэн үгэ абаһан Советскэ районой комитедэй нэгэдэхи секретарь Е. М. Егоров гол түлэб хэрэгжэлтэ хэлэлгын арга боломжонууд, нөөсэнүүд тухай хэлэһэн байна. Эмхидхэлэй хүдэлмэриин һула, шанга эрилтэ табигдадаггүй дээрэһээ районой 5 предприяти хэлсээтэ уялганууда дүүргэжэ шадаагүй. Ажалай эрхэ байдал һайжаруулха талаар эли тодоор харагдама юумэн хэгдэнэгүй. Байрын гэрнүүдые бариха, районууд хоорондо зүбөөр хубаарилан бодхоохо, энэ барилгын хэмжээе эрид дээшэлүүлхэ талаар горгүйсэдком залан сэхэ ажал ябуулнагүй гэжэ тэрэ шүүмжэлбэ. Смолинай үйлсөөр, Сэлэнгын баруун бэедэ байрын гэрнүүдые барихаар хараалагданхай аад, үнэн дээрэ юумэн хэгдэнэгүй. Магазин, столово, үхибүүдэй эмхи зургаанууд дуталдана. Хуушарһан олон гэрнүүдые һалгажа, шэнэ барилга Советскэ районда хэхээр болоо гэжэ үгэ хэлэгшэ һануулба.

Судна бүтээлгын заводой директор депутат А. В. Юхлин капитальна барилгые түсэблэлгэ нарижуулан һайжаруулха, хүдэлмэриин подрядые зүбөөр хубаарилха, дунда зэргын завод, фабриканууда аша туһые хараадаа абаха тухай эрид шангаар хэлэбэ. Юуб гэхэдэ, үйлэдбэриин шье, гэр байрын шье барилгануудай талаар мүнгэ зөөритэй байһан аад, харин подрядна түсэбтэ тэдэ оруулдаггүй байна бшуу. Бүхы юумээ (тиихэдээ нилээд ехэ хэмжээнэй ажал) ажахын аргаар хэхэ баатай болонобди. Тиимэһээл социальна хүгжэлтэ гээгдэнэ. Бидэ мүнөө шэнэ цех өөһэдынгөө хүсөөр барижа байнабди. Подряд үгы. Энэ цехнай, аяар 16—17 жэлдэ баригдажа, суудa ороһон «Бурятмебелиин» цехһээ горитой ехэ (reading approximate) талмайтай юм. Эрхүүгэй өөһэдөө түмэр-бетон зүйлнүүдые шэрэхэ баатай болонобди. Ушар иимэһээ промышленна предприятинуудые һэльбэн шэнэлхэ, хэгдэ һайнаар хүгжөөхэ тухай түсэблэлгэ, хангалга гурималхэ хэрэгтэй гэжэ тэрэ заaба.

Һургуулиин реформын хэрэгжүүлэлтэ байдал, багшанарай болон ажилшадай коллективүүдэй сүгтаа хэжэ байһан хүдэлмэри тухай 14-дэхи дунда һургуулиин багша депутат В. М. Сокольникова тогтобо. Һургуулиин байшангуудые үргэдхэхэ, һэльбэн заһабарилха, шэнэ пособи болон учебнигүүдые гаргаха, халуун эдеэгээр хүүгэдые эдеэлүүлхэ, һургуулиин мастерскойнуудые бүхы хэрэгтэй юумээр хангаха асуудалнуудые Советэй депутадуудай урда табиһан байна.

Барилгын машинануудай заводто ямар хубилалтанууд болоожо, ямар шэнэ зорилгонууд табигдажа байһан тушаа «Жилгражданстрой» трестын тэхниднай мастер депутат О. Б. Плоткин хөөрэжэ үгөө. Ерэхэ жэлдэ шэнэ гуримаар хүдэлжэ болоһон бригадаар түсэбтэ даабаринуудые, социальна хүгжэлтын эрхэ байдалда нэмэрюу хараха ёһотой болоно. Мүнөө жэлэйхидээ 1,5 дахин ехэ барилгын хүдэлмэри хэгдэхээр харагдана.

Восточной посёлкын депутадуудай бүлэгэй аша үрэтэй, олон талын хүдэлмэри тухай авиазаводой хүдэлмэришэн депутат А. А. Балаганская хөөрэбэ. Эндэ 30-ад депутадууд хоорондоо сүглэржэ, ажал хүдэлмэриингөө асуудалнуудые сүгтаа шиидхэдэг, элдэб янзын шалгалта, уулзалгануудые эмхидхэдэг байна.

Шэнэ эрхэ байдалда хүдэлхөөр гадар трикотаж хубсаһанай фабрикын хэр бэлдэжэ байһан тухай тус предприятиин нэхэгшэ депутат Г. А. Смолина элидхэбэ. Машинануудые һэлгэхэ, шэнэлхэ, хүдэлмэришэдэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ, шэнэ, моодно хубсаһа оёдог болохо, бригадна подряд үргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй гэжэ онсолон тэмдэглээ. Юуб гэхэдэ, мүнөө үедэ фабрикын хүсэ шадал оройдоол 62 процент хэрэглэгдэнэ ха юм. Тиимэһээ эндэ хэхэ юумэн ехэ.

Железнодорожно районой үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые түргэн болзор соо хүгжөөхэ, эрдэм-техникын түйлалтануудые ажахыда нэбтэрүүлхэ, 2—3 халаанда хүдэлдэг болохо тухай асуудалнуудта партиин райкомой секретарь депутат В. И. Желаев тогтобо.

Сессиин хүдэлмэридэ хабаадаһан; Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Н. И. Крючков гол түлэб хангалгын һалбаринуудые хүгжөөхэ шухала зорилгонууд, городой ажахын шиидхэгдээгүй асуудалнууд ба дутуу дунданууд дээрэ тогтожо, хаа хаанагүй эрид хубилалта туйлаха, арад зоной һуудал байдал һайжаруулха гээшэ мүнөөдэрэй шухалын шухала асуудал болоно гэжэ тэмдэглээ.

Сесси городой 1987 оной экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэб болон 1987 оной бюджет баталха тухай шиидхэбэринүүдые нэгэн дуугаар абаба.

П. ЛОПОЕВ.

АДУУД ТООСОБО

...ой байшан соо һаяхан Ленинэй нэрэмжэтэ ...жшэ, СССР-эй Верховно Соведэй депутат А. П. ...онно Соведэй депутат А. В. Битуев, Мухар... «Одон» совхозой директор депутат Ж. Ц. ... һунгагшадай урда тоособо.

Калашников СССР-эй Верховно Соведэй ээл... ...үдэлмэри тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрөөд, Ле... колхозой байгша оной 11 һарын ажалай ...оттоо. Тиихэдэ тэрэ һунгагшадай захянуудай ...гдэжэ байһан тухай хөөрэжэ үгэбэ. Тиихэдэ ... соёлой байшан бариха тухай асуудал шиид... ...нь һунгагшад депутадые гуйгаа.

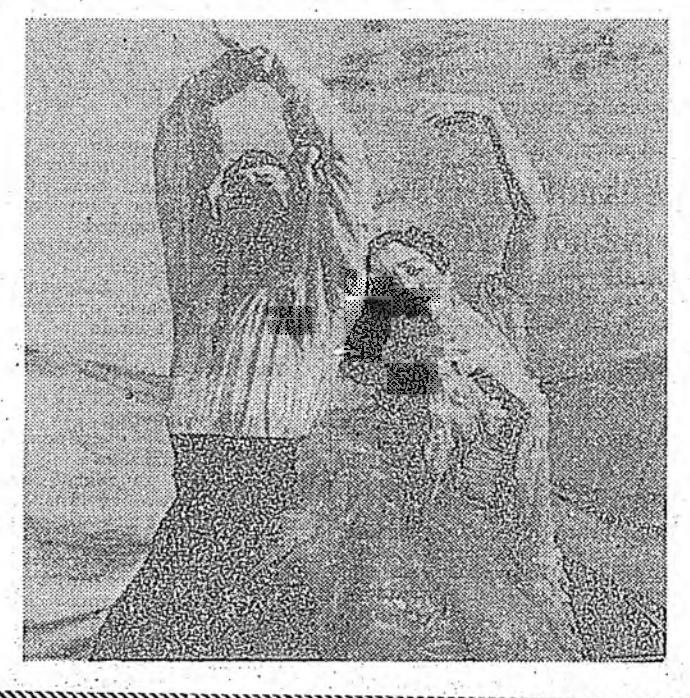
...эй депутат А. В. Битуев Түгнын нүүрһэнэй ...эй хэжэ байһан хүдэлмэри, бэрхэшээлнүүд ...һэн байна.

...Цыдыпов совхозой экономикын хүгжэлтэдэ ...дэй дайралдадаг тухай хөөрөө. Тэрэшэлэн ...ьна барилгада хабаатай асуудалнуудта тэрэ ...дуулба.

...утадуудта олон асуудалнуудые табижа, ха...

...шадта уран һайханай концерт харуулагдаһан

Д. ЦЫДЫПОВ.

ДЕКАБРИСТНУУДТА ЗОРЮУЛАГДАНХАЙ.

Эрхүүгэй хүгжэмтэ комедиин театрай «Свет мой, Мария» гэһэн зүжэг балет сүлэлгэдэ байһан декабрист хани нүхэдэйнгөө хуби заяае, ядарал зоболонгые хубаалдаһан ород эхэнэрнүүдтэ зорюулагдаһан. Энэ балет декабристнуудай бүһалгаанай 160 жэлэй ойо тэмдэглэхэ үедэ, 1985 ондо түрүүшынхиеэ харуулагдаһан байна. Театрай зохёон байгуулхы ажалда шухала шата болоһон энэ зүжэгтэйнь Эрхүү, Ангарск, Кемерово, Новокузнецк, Липецк, Воронеж, Новосибирск, Усть-Каменогорск городуудай, хүн зон танилсаһан байха юм. Москвада театрай творческо тоосоон дээрэ зүжэг үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зүжэгһөө хэһэг.

ТАСС-ай фотохронико.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС АПН

СССР-эй МЭДҮҮЛГЭ — ООН-ой ДОКУМЕНТ

НЬЮ-ЙОРК. Совет правительствын декабриин 18-да хэһэн Мэдүүлгэ ООН-ой Генеральна Ассамблейн ба Аюулгүйн Соведэй тусхай документ болгогдожо, эндэ тараагдаба. Ядерна тэһэлэлгэнүүдые тусхай болзороор болюулха талаар Советскэ Союзай нэгэ талаһаа абаһан шиидхэбэри уласхоорондын ажабайдалда тон шухала удха шанартай байна гэжэ документ соо тэмдэглэгдэнэ. Энэ хэмжээн ядерна туршалгануудые болюулха тухай, мүн тэрээнтэй хамта ядерна буу зэбсэг бүтээн гаргалгые болюулха бусад асуудалнуудые табиһан, ядерна буу зэбсэг бүтээн гаргалгада хаалта табиха арга олгохо байна.

БКП-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

СОФИ. БКП-гэй ЦК-гай пленум эндэ боложо, шэнэ түсэбтэ табан жэлдэ (1986—1990, онууд) НРБ-гэй эрдэм-техникын ба социальноэкономическа хүгжэлтын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэбэ. БКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, НРБ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Г. Атанасов энэ асуудалаар элидхэл хээ.

Ороной Экономическа, социальна ба эрдэм-техникын хүгжэлтын табан жэлэй түсэб экономико хүгжөөхэ, ниитын ажабайдалай бүхы һалбаринуудта хубилалтануудые хэхэ талаар БКП-гэй XIII съездын стратегическэ хараа шэглэлдэ харюусана гэжэ Пленумэй элидхэл соо, шиидхэбэринүүд дотор тэмдэглэгдэнэ. КПСС-эй түүхэтэ XXVII съездын шиидхэбэринүүд, Советскэ Союзда социальноэкономическа хүгжэлтые хурдадхалгын программанууд Болгарида мүн лэ ехэ удха шанартай байна.

1986—1990 онуудта Арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй гол шэглэлнүүдые, мүн экономико болон ниитын ажабайдалай бүхы һалбари хүтэлбэрилгые саашадань демократизацилха талаар шэглүүлэгдэһэн бусад документнүүдые пленум һайшаагаа.

БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Т. Живков пленум дээрэ түгэсхэлэй үгэ хэлэбэ.

КУБЫН КОМПАРТИИН ЦК-гай ПЛЕНУМ БОЛОБО

ГАВАНА. Кубын Коммунис партиин ЦК-гай III пленум эндэ боложо, дүүрэжэ байһан жэлдэ национальна экономико хүгжөөлгые, ерэхэ жэлэй хараа түсэбүүдые дэлгэрэнгыгээр шэнжэлһэн, 1987 оной социально-экономическа хүгжэлтын ниитэ нэгэн түсэбэй ба национальна бюджедэй проектнүүдые зүбшэн хэлсэһэн байна. Баталагдан абтаһан документнүүд арадай засагай Национальна Ассамблейн сессиин үзэмжэдэ табигдаха.

Национальна хиналта-шалгалтын комитедэй бүридэл пленум дээрэ баталагдаа. Кубын Компартиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Хуан Альмейда Боке энэ Комитедые толгойлно. ЦК-гай Политбюрогой дурадхалаар пленум Карлос Альдана Эскаланте, Педро Росс Леаль гэгшэдые Кубын Компартиин ЦК-гай Секретариадай гэшүүдээр һунгаа.

Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, республикын Гүрэнэй Соведэй болон Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Фидель Кастро пленумэй түгэсхэлдэ үгэ хэлэбэ. Ороной экономическа байдалые, тэрэнэй хүгжэлтын хараа түсэбүүдые дэлгэрэнгыгээр шэнжэлэн тайлбарилһан, дэлхэйн экономическа уналгануудһаа уламжалан, орон дотор тохёолдуулагдажа байһан бэрхэшээл түбэгүүдтэ дэлгэрэнгыгээр тогтоо.

Экономико хүтэлбэрилгын асуудалнуудта, үйлэдбэриин һалбаринуудта, хангалганuudта ушаржа байһан дутуу дундануудта Кубын хүтэлбэрилэгшэ онсо анхаралаа хандуулба.

Һолонгын һайхан орондо

ЖУРНАЛИСТЫН ДЭБТЭРҺЭЭ

1. АМАР МЭНДЭ, БААТАР ХОТО!

Юһэн мянган метр үндэрһөө самолёдой доошолходо, аяар доро, газарта, жэгдэ наринаар, тэбхэр тэбхэрээр таһалагдаһан талмайнууд дээрэ бухалнууд гү, али боодолнуудай сомогдоод байхань эли тодоор харагдаба. Буряад нютагтамнай адли тойроод нюдэ алдама үргэн тала дайда үгы, ехэнхидээ ой модоор хушагдаһан набтархан хаданууд, бүри саана шүрбэгэр нюсэгэн хабсагайнууд... Тэдэнэй хоорондохи жалга хүндынүүдтэ олон, үсөөншье гэрнүүд, теэд заахан шье тэгшэ нюрuутай газарта ургаса таригдаһан, хүн зоной таряалан дээрэ ажаллахань эли тодоор харагдана. Пхеньянай аэропортдо буухадамнай, октябриин эхиндэ зунайхидал адли дулаан, огторгой сэлмэг, наранай элшэ зохидхоноор жэгнэнэ. Дэгдэжэ байгаа манан дундуур дүтын хаданууд тээшэ харахада, Зүүн зүгэй уран зураашадай байгаалиие зураглаһан пейзаж абаһаар һанаанда ороодхино. Набтархан аад, эндэхи һалхинай хүсэндэ иишэ тиишээ һаглайн ургаһан нарһад, үдхэн набшаһата модод оршон тойронхи хада уулануудые бүрхөөнэ. Газаа дулаан шье һаа, ойн модоной шара улаан набшаһад оршон байдалые бүришье һайхан болгонхой, намарай үе сагай дүтэлһые һануулна.

— Үни удаан унжагайрдаг хура бороогой үнгэрһэн хойно, аятай зохид үе сагта ерэбэ гээшэт. һайн хүрэжэ ерэбэ гүт? — гэжэ Пхеньянай аэропорт дээрэ угтажа байһан нүхэд — Корейн уран зураашадай нэгэдэлэй правлениин түрүүлэгшын уялганууды дүүргэгшэ Чан Хек Тэ, мүн энэ нэгэдэлэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд Ли Ен Ги, Лим Чун До болон оршуулагша Ча Кван Бон гэгшэд — бидэндэ хани халуунаар хандажа, хүнгэн машинануудта һуухыемнай урина. Аэропортһоо хорёод модоной зайда оршодог ниислэл хото Пхеньян хүрэтэр ябахадаа, оршон тойронхи байгаали, хүн зониие, городой гоё һайхан үйлсэ, талмайнуудые, хүшөөнүүдые машинын гүйдэл соо обёоржо, али болохо аргаар ухаан бодолдоо бүхы юумэ хадууха хүсэлэнтэй ябаа һэмди.

Пхеньян хото хоёр мянган жэлэй түүхэтэй. Бүри эртэ урда сагта эндэ хүнүүд һуупан байгаа гэжэ Пхеньянай түүхын музей соохи зүйлнүүд баримталһа. Мүнөө эндэхи хүн зон бага балшар хүүгэдһээ эхилжэ, түрэл оронойнгоо, арад зонойнгоо түүхые гүнзэгыгөөр шудалдаг байна. Жэл бүри алдарта түүхын гэршэнүүд олошорно. Бүри һаяхан, 1983 ондо Пхеньян хотоһоо холо бэшэхэнэ шулуугаар хэгдэһэн гар тээрмэ, шабар галдежа бүтээһэн амһарта олдоһон байгаа, тэрэнь аяар 4 мянган жэлэй саана бүтээгдэһэн гэжэ тодоруулагдаа; бүри тэрэ сагта эндэхи хүнүүд барайгар, просо, гаолян, соя ургуулдаг байгаа гэжэ эдэ ургасануудай олдоһон үлэгдэлнүүд гэршэлнэ. Гурбан мянган шахуу жэлэй саана энэ хахед арал дээрэ түрүүшын гүрэн түрэ — Чосон гэжэ бүридүүлэгдэһэн, энэнь корей хэлэн дээрэ һэрюун сэлмэг үглөөнэй орон гэһэн удхатай. Мянга гурбан зуун жэлэй саана эндэ Когурё, удаан Корё гэһэн гүрэнүүд һалбаран хүгжэһэн, харин 1392 онһоо 1910 он болотор Ли гэжэ изагууртанай үе саг тогтоогдоһон байгаа юм ха. Энэ түүхын олонхи шатануудта Пхеньян хото ороной ниислэл байһан түүхэтэй. Хоёр-гурбан мянган жэлэй саана эндэ түмэрөөр элдэб зэбсэг хэрэгсэл, алта, мүнгөөр гоёолтонуудые урладаг байһан, тэрэ үе сагта үйлэдбэрилэгдэһэн саарһан һаяхан олдоһон байна. Нэгэнтэ бэшэ энэ хотодо япон самурайнууд болон хариин бусадшье дайсад добтолон ороһон, дээрмэдэһэн, шатааһаншье байгаа, теэд арад зон түрэл оронойнгоо илагдашагүй бата һүлдэ болоһон ниислэлээ үнэлэн тоборог болгогдоошье һаань, шэнээр, улам бүри гоёор, болбосон түхэлтэйгөөр бодхоодог габьяатай байһан гэжэ энэ ороной түүхын хуудаһан бүхэн баримтална. Аха дүү ороной ниислэлдэ байхадаа, энэ түүхын хуудаһануудые «иража», баатарлиг арад зоной шэн габьяа тухай хөөрөө шагнаа һэмди.

Ороной политическэ, экономическа болон соёлой түб — Пхеньян хотодо мүнөө хоёр миллион гаран хүн зон ажаһуудаг. Энэ хото Баруун далайда шудхадаг Тэдон мүрэнэй хоёр эрье зубшан түбхинэнхэй. «Пхеньян» гэжэ үгэ корей хэлэн дээрэ «үргэн уужам газар» гэһэн удхатай. Үнэхөөрөөшье, Хойто Корейдэ тиимэ үргэн тала дайда балайшье элбэг бэшэ, харин эндэ, мүрэнэй хоёр эрьедэ түбхинэһэн үзэсхэлэнтэ һайхан хотын үйлсэ, талмайнууд, ордон байшангууд, дурасхаалта газарнууд энэ нэрыень батадхана гэжэ һэнагдаа һэн.

Айлшадта нэн түрүүн Пхеньянһаа 12 модондо оршодог Мангендэ гэжэ нютагта нүхэр Ким Ир Сенэй түрэһэн урса гэрхэниие харуулдаг юм байна. Үгытэй ядуу таряашанай гэрхэн барайгарай һолоомон хушалтатай, досоонь шабараар хэгдэһэн амһарта, һолоомоор лэ гүрэһэн дэбисхэр шал дээрэнь дэбдеэтэй, эдеэ шанадаг шэрэм тогоон, байрынь тэгэндэ — набтархан шэрээ... Мүн лэ барайгарай һолоомоор хушагдаһан газаадахи сарай соонь хүнэй ара нюргондаа юумэ ашаха шүрэтэй модон түхеэрэлгэ, модон анзаһан, олон жэлнүүдтэ элэжэ сөөроһон танха — иигээд лэ дүүрэнэ. Эндэһээ холо бэшэхэнэ Тэдон мүрэн дээрэ мүн лэ баһа түүхэтэ үйлэ хэрэг болоһон юм гэжэ экскурсовод басаган хөөрэнэ. Үнгэрэгшэ 19-дэхи зуун жэлэй эхеэр энэ орониие булимтаран дарлаха, мүлжэхэ, эндэ өөрынгөө нүлөөе хэтэ мүнхэдөө тогтоохо гэһэн эрмэлзэлтэй хариин гүрэнүүдэй дээрмэшэд хүрэдэг байһан юм ха. 1866 оной август һарада «Генерал Шерман» гэжэ далайн ехэ онгосоор американ дээрмэшэд Тэдон мүрэниие үгсэжэ, Пхеньян хотодо дүтэлһэн байгаа. Мангендэ хүрэжэ, эрьедэ буухадаа, тонуулшад ээзн ёһоор аашалһан, тагнуул хэһэн гэхэ. Удаань Пхеньянай харуулай онгосодо добтолжо, хүн зониень бариба ха. Хуули бусаар баригдаһан хүнүүдые табиха гэһэн эрилтые тэдэнэр тообогүй, Пхеньянда оруулхые, мянган мэшээг барайгар, алта, мүнгэ, инсам (хүнэй ургуулһан женьшень Корейдэ иигэжэ нэрлэгдэдэг) үгэхыень американецууд эрибэ. Дээрмэдэгшэдэй эдэ эрилтэнүүдыень нютагай хүн зоной буруушаахадань, ерүүл тонуулшад онгосо дээрэхи үхэр буунуудаараа оршон тойронхи һуурин тосхонуудые буудажа, хюдажа эхилбэ. Эндэхи хүн зон эрид шанга тэмсэлдэ бодобо. Тэдэнэр хүнгэн онгосонууд дээрэ торгог дабирхайтай түлеэгээр түүдэг носоогоод, дайсанай шхуные тойруулан табиба. Сентябриин 2-то дээрмэдэгшэдэй онгосо шэнгээгдэжэ, эрьедэ буугаад, зугадахаяа һэдэһэн дайсад баригдажа, зэмээ амсаһан юм гэжэ арадай тэмсэлэй түүхын хуудаһануудта бэшээтэй. Дайсанай онгосо дээрэһээ абтаһан хоёр үхэр буу мүнөө Түүхын түбэй музей соо табяатай байна. Хоёр жэл үнгэрһэн хойно үһөөгөө нэхэхэ, «гэрзаяа тэхэрюулхэ» хүсэлэнтэй «Шернандо» гэжэ американ судный Пхеньянда дүтэлхэдэнь, мүн лэ ёһотой харюу үгтэһэн байгаа. Үшөө тиихэдэ, 1871 ондо дурасхаалай хүшөө табихадаа, «Бидэндэ добтолһон баруунай дээрмэшэдтэй дайлалдаагүй һаа, тэдэнэртэй эбсэһэн шэнги болохобди, тэдэнэртэй эб нэгэнтэй болохые хүсэхэ гээшэ Эхэ орондоо урбаһан удхатай. Удаадахи үенүүдэй хүнүүд энээн тухай мэдэхэ ёһотой» гээд шулуун дээрэ һиилэһэн үгэнүүд элинсэг хулинсагуудай ерээдүй үеын хүнүүдтэ захяа боложо үлэһэн байна. Түүхэтэ эдэ газарнуудта хүн зон олон, балшар бага наһатай һургуулиин үхиоүүд бултадаа нэгэн адли хүхэ хубсаһатайнууд олоороо, багшанарайнгаа хүтэлбэри доро жэгдэхэн зэргэнүүд боложо жагсанхай, энэ дурасхаалта газарнуудаар ябахадаа, ехэл һэримжэтэй, анир дуугай, хүндэмүүшэ, бүхы юумэ ойлгожо абаха, ухаан бодолдоо хадууха гэжэ тэдэнэй оролдодогынь эли тодо һэн. Юрэнхыдөө хаанашье ябахадамнай, үхибүүд аха хүнүүдтэ ехэл хүндэтэйгөөр хандадаг, малгайгаа абаад, доро дохижо мэндэшэлдэг, үгы һаа пионерэй салют үгэдэг юм бэлэй.

Арадай баатаршалгада, шэнэ байдал зохёон байгуулха хэрэгэй түлөө эгэршэгүй тэмсэлдэ алдар соло дууданһан, партиин болон арадай революционно, дайшалхы ажалай алдарта ёһо заншалнуудай жэшээгээр ургажа ябаа үетэниие хүмүүжүүлгэдэ зорюулагдаһан хүшөөнүүд Пхеньянда олон. Тэдэниие харахадаа, корейн арад зоной бэлиг шадабарииень гайхан магтан ябаа һэмди.

Арадай шэнэ байдал зохёохо хэрэгэй нангин һүлдэ болгогдон ниислэлэй түбтэ, Тэдон мүрэнэй зүүн эрьедэ асари ехэ монумент 1982 ондо бодхоогдоһон байгаа. Хэдэн зуун тонно сагаан-боро гранит шулуу мүлижэ, 150 метр үндэртэй энэ ехэ монумент дээрэ асари ехэ, 20 метр үндэртэй дүлэн соробхилжо байһаар табигданхай. Энэ монумент Корейдэ баримталагдадаг чучхе һургаалда зорюулагдаһан, богонёор хэлэхэдэ, шэнэ байдал зохёоходоо, нэн түрүүн өөрынгөө хүсэндэ найдаха шухала гэһэн эрилтэ энэ һургаал табидаг юм.

— Энэ хүшөө оройдоо жэл хахад сагай туршада бодхоогдоһон. 25 мянга 550 тэбхэр элдэб янзын хэмжээнэй гранит шулуун тааруулагданхай юм, — гэжэ экскурсовод Ким Хан Сон гэжэ залуухан басаган хөөрэнэ. Үндэр гранит хүшөөгэй урдахана бронзоор шудхагдаһан гурбан хүнэй дүрсэнүүд, хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэ балтаяа, таряашан — хадуураа, тэдэнэй хоорондо уран зурагай биирэ үргэнхэй. Зохёохы ажалтанай түлөөлэгшэ — ороной социалис обществын гол хүсэн, Корейн Ажалай партиин нангин һүлдэ болон харуулагданхай. Обществын хүн зоной бүхы бүлэгүүдэй түлөөлэгшэд энэ гол хүшөөгэй хоёр талада мүн лэ уран гоёор һиилэн мүлигдэһэн скульптуранuудаар харуулагданхай. Эндэ арадай ажахын гол һалбариин — промышленностиин түлөөлэгшэд — барилгашан, нүүрһэ малтагша, бүд нэхэгшэ нэгэ бүлэг болгогдонхой. «Бата найдамтай булад хэрэм» (арадай сэрэгшэд). «Энхэ жаргалта үндэр наһан», «Баян ургаса», «Бүхы оромнай һурана», «Уран бэлиг — арадай баялиг» гэһэн скульптуранuудые үни удаан сэдьхэлээ хүдэлгэн харанабди, олон тоото харагшад эдэ бүгэдые хаража гайхаһандаа дүмүүхэнээр эльбээдшье абаха юм. Энэ ехэ хүшөөгэй урдахана Тэдон мүрэнэй тэг дундаһаа хоёр хүсэтэ фонтан 150 метр үндэртэ өөдэнь сахилзама сагаан үһа сасажа, оршон тойрондо һолонго татан байхань гоё бэлэй.

1945 ондо япон булимтарагшадһаа түрэл ороноо сүлөөлһэн сэрэгшэдэй хүндэлэлдэ ниислэлэй хойто талаһаа ороһон харгы дээрэ Моран уулын хормойдо һүр жабхаланта баярай дурасхаал болгон, 1982 ондо үргэн һайхан бартаа үүдэн бодхоогдоһон байгаа. Эндэхи урашуулай эрхим бэлиг шадабариие гэршэлһэн энэ ехэ гранит шулуун барилга дээрэ корейн арадай баатарлиг тэмсэлые харуулһан бронзоор бүтээгдэһэн скульптуранuуд хүнэй ухаанда гэрэлтэ бодол түрүүлнэ. Корейн революциин хүсэнүүдэй бүридэжэ эхилһэн ороной хойто захада оршодог Пекту уула, тэрэнэй оройдохи Чонхо нуур эндэ уран гоёор зураатай, энэ хада уула, сэнхир һайхан нуур тухай корейнхид магтаалай дуунуудые дууладаг, уран шүлэг зохёодог юм бэлэй.

Тэсон хадын Чучжак гэжэ нэрэтэй оройдо революционернүүдэй хүүр булаша оршодог. Эхэ ороноо сүлөөлгын, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлдэ унаһан баатарнууд эндэ хүдөөлүүлэгдэнхэй. Улаан гантиг шулуугаар уран гоёор һиилэгдэжэ мүлигдэһэн Улаан туг аяар холоһоо далбажа байһан мэтээр үзэгдэнэ. Байгаалиин элдэб олон шулуунуудые урлан, тааруулжа бодхооһон бахананууд, байлдаанда унаһан хүбүүдэйнгээ хүүр дээрэ үйдхар гашуудалай оршондо тэмсэлээ үргэлжэлүүлхэбди гэһэн тангаригаа үгэжэ байһаар зураглагдаһан партизанууд, сэрэгшэд, юрын лэ хүдэлмэришэд, таряашад үнэншэмэ гоёор һиилэгдэнхэй. Эндэ ерэһэн хүнэй сэдьхэлдэ революциие, тэмсэлэй ошон дүлэн боложо соробхилдог ёһотой гэжэ һанагдаа һэн. Революционернүүдэй кюуса ажал ябуулга, арадай сэрэгшэдэй һүүлшынгээ байлдаанда мордолго, үхэлтэ тулалдаан, түйлаһан илалтануудаа аршалан хамгаалга — эдэ бүгэдэ шулуун дээрэ һиилэгдэнхэй, хүн бүхэнэй сэдьхэл хүлгүүлнэ. Энэ булаша дээрэ тэмсэлдэ баатарай үхэлөөр унаһан 110 эрхим хүбүүд, басагадай бюст-дүрэнүүд бронзоор шудхагдаһан табяатай.

Аха дүү корей арад Эхэ ороноо сүлөөлэлсэһэн баатар Совет Армиин сэрэгшэдтэ үнэн зүрхэнэй баяр баясхалангаа мэдүүлжэ, байлдаануудта унаһан совет сэрэгшэдэй дурасхаалда тусхай хүшөө үшөө 1946 оной августын 15-да нээһэн юм. Пхеньянай түб газарта, Тэдон мүрэнэй баруун эрьедэ Моран уулын урда ташаланда энэ хүшөө сагаан-боро гранит шулуугаар бодхоогдоһон, ниислэл хотын холыншье үйлсэ, гудамжануудһаа эли тодоор харагдадаг.

Нёдондо, ороной хариин дайсадһаа сүлөөлэгдэһөөр 40 жэлэй ойдо, энэ ехэ хүшөө һэльбэн шэнэлэгдээ һэн. Хүшөөгэй дэргэдэ бидэ манай ороной эрхим сэрэгшэ хүбүүдэй гэрэлтэ дурасхаалые дуугай зогсон ёһолоо һэмди. «Агуу ехэ совет арад япон империалистнуудые бута сохижо, корей арадые сүлөөлһэн юм. Корей орониие сүлөөлхэ үедэ совет сэрэгшэдэй адхаһан шуһаар хоёр арадай хоорондохи хани барисаан улам бэхижүүлэгдээ.

Бүгэдэ арадай баяр баясхалангай тэмдэг болгон энэ хүшөө 1946 оной августын 15-да бодхоогдобо» гээд хүшөөгэй нэгэ таладань хоёр хэлэн дээрэ бэшээтэй. Нүгөө таладань байлдаанда совет сэрэгшэдэй урагшаа дабшажа ябаһые харуулһан бронзоор шудхаһан зураг. Зүгөөр хүшөөгэй урда талада байлдаанда унаһан хүбүүдээ шаналһанай тэмдэг болгон, СССР-эй Гүрэнэй Улаан туг гунхуулагдаһаар шудхагданхай. 300 метр ута гранит шулуун гэшхүүрээр энэ хүшөөдэ ерэжэ, совет сэрэгшэдтэ, бүхы совет арадта баяр баясхалангаа мэдүүлдэг хүн зоной һубэряан замхадаггүй.

— Пхеньянда хабарай түрүүшын сэсэгүүд эндэ задардаг. Моран уулын урда майлада наранай туяа алдарта совет хүбүүдэй хүшөөе дулаахан элшээрээ жэгнэжэ, түрүүшын сэсэгүүдэй буурсагууд эндэл задардаг, — гэжэ Ча Кван Бон сэдьхэлээ хүдэлгэн хөөрэнэ. Совет сэрэгшэдэй баатаршалга тухай, аха дүү хоёр арадуудай хани барисаан тухай хөөрэлдэһөөр байтараа, эндэ олонхи хүн зондо мэдээжэ болоһон «Секунда на подвиг» гэһэн советкорей хамтын кинофильм тухай корей нүхэднай хөөрэбэ. Энэ кинофильм совет офицер Яков Новиченкын баатаршалга тухай хөөрэнэ. 1946 оной мартда Пхеньянай түбэй талмай дээрэ олон мянган хүн зоной хабаадалгатай митингын боложо байха үедэ партиин, арадай хүтэлбэрилэгшэдые хюдаха хүсэлэнтэй хархис этэгээдүүд граната шэдэбэ ха юм. Энээниие обёорһон Яков Новиченко бэеэрээ халхалан дээрэнь хэбтэшэбэ. Гранаташье тэһэржэ, тэндэхи хүн зоной ами наһан абарагдаһан байгаа. Харин Новиченко хэды ехээр шархатажа, гараа таһа сохиулбашье, амиды үлэһэн байгаа. Госпитальнуудта үни удаан аргалуулжа, эдэгээд, түрэл нютагаа бусажа, пенсидэ гаратараа агрономоор хүдэлһэн юм. 1984 ондо нүхэр Ким Ир Сен манай орондо ерэхэдээ, баатар сэрэгшэтэй уулзажа, үшөө дахин баяр баясхалан хүргэһэн байха. Удаань Я. Т. Новиченкодэ КНДР-эй Ажалай Герой гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо һэн. Аха дүү ёһоной иимэ хани харилсаанууд тухай нэгэнтэ бэшэ бидэ дуулаа һэмди...

Р. ГАРМАЕВ.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ:

Байгаалиин үзэсхэлэнтэ һайхан булан

Нэрэ зэргэеэ батадхаха гү?

Нээгдээгүй музей соо

Арадай аман үгын абдарһаа

Баргажанай заповеднигэй байгуулагдаһаар 70 жэл гүйсэбэ

ЭДЭ ҮДЭРНҮҮДТЭ Баргажанай заповеднигэй байгуулагдаһаар 70 жэл гүйсэбэ. Баргажанай гоё һайхан хара булга хамгаалан үсхэбэрилхэ зорилготойгоор 1916 ондо байгуулагдаһан тус заповедник мүнөө үедэ манай ороной жэнхэни байгаалиин үзэсхэлэнтэ һайхан булангуудай нэгэн мүн.

Манай ажабайгаа зуун жэлэй эхеэр, баргажанай булган, хомхой хобдог ангуушадай дура зоргонһоо боложо, хюдагдан үгы болохо туйлдаа хүрэжэ байгаа һэн. Анхан сагта булган Хойто Ураал шадарһаа Сахалин арал хүрэтэр нэмжыһэн нэлэнхы ехэ хүбшэтэ дайдада амидардаг һэн ха.

Баргажанай заповеднигэй байгуулагдаһан жэлдэ тэндэ гушаад лэ булган үлөөд байгаа. Бүри урдынгаа элбэг үеынхидөө адли мүнөө 1000—1200 тухай тоотой болонхой. Тиигэжэ эндэхи дайдын гоё һайхан хэшэг—баялиг болохо булганай тоо толгойе олошоруулан үсхэбэрилхэ талаар заповеднигэй зоологууд хэдэн арбаад жэл соо оролдон ажаллана.

Заповеднигэй түрүүшын директор байһан Зенон Францевич Сватош гэгшын хүтэлбэри доро хэгдэһэн олон тоото шэнжэлхы туршалгануудай ашаар булган анха түрүүшынхеэ үдэжэ эхилээ бэлэй. Тиигэжэ Баргажанай урдын селекционернүүдэй биологическа туршалгануудай ашаар хожомоо булган ангай фермэнүүдые байгуулха арга боломжо олдоһон байха.

Заповеднигэй научна хүдэлмэрилэгшэд гансашье булга шэнжэлэлгээр ажалаа хизаарладаггүй. Жэшээлхэдэ, хори гаран жэлэй туршада эндэ бүхэсоюзна программаар «Байгаалиин намтар түүхэ» комплекснаар шэнжэлэгдэжэ байдаг. Тиигэжэ жэл бүри эндэхи газар дайдын, ургасын, сагай уларилай, ан амитадай аймагай хубилалтанууд тухай тэмдэглэлнүүд хэгдэнэ. Тийхэдэ эндэхи гидрологическа албан заповеднигэй газар дээгүүр урдажа байдаг гол горхонуудай байдал хинан адаглана.

Дүрбэн жэлэй саана оршон тойроной уларил шэнжэлхэ хэрэгые һайжаруулха зорилготойгоор эндэ абяанай лабораториин пост байгуулагдаа һэн. Тэрэнэй туһаламжаар биосферын оршондохи шэнжэлгэнүүд хэгдэнэ. Тиин 1986 оной июнь һарада Баргажанай заповедник биосфернэ гэһэн нэрэтэй болоод, хамгаалагдадаг газарнуудай уласхоорондын системэдэ оруулагдаа юм.

Баргажанай шэлын баруун талын дунда ташалангаар, Байгал далайн зүүн-хойто эрье зубшажа, 248200 гектар газарые заповедник эзэлнэ. Тиихэдэ 15000 гектар Байгалай хуби мүн лэ заповеднигэй мэдэлдэ юм. Эндэ гоё һайхан байгаалитай, ан амитадайнь аймаг, мүн газарайнь хүрьһэншье олон янзын шэнжэтэй, урин дулаахан уларилтай. Заповеднигэй газар дээрэ 650 янзын ургамал тоологдоно. Сибириин хизаарта хоморой боложо байһан тула тэдэнэй зариманиинь СССР-эй Улаан дэбтэртэ оруулагданхай. Гадна эндэ 38 янзын ан амитад амидардаг. Тэдэ хадаа хүнэй харууһан доро олон жэлэй туршада үдөө, элбэгжээ. Жэшээлхэдэ, эндэ 250 гаран баабгай амидарна. Буряад ороной Улаан дэбтэртэ оруулагдаһан хара толботой тарбаган 3000 гаран толгой гэжэ тоологдоно. Тиихэдэ хэрмэнэй тоо 5000-һаа 10000 хүрэтэр болодог. Туруута ангууд тиимэшье олон бэшэ, жэшээлхэдэ, хандагай зуу шахуу, буга 150, хадын ямаан 30—40 толгой гэжэ тоологдодог. Эндэ гансал Байгал шадарай амитад амидарна гээшэ. Тэдэнэй тоодо нэн түрүүн Баргажанай суута булган, толгойдоо толботой тарбаган, Сватошай хулгана, Байгалай хүрин боро баабгай болон хаб загаһан гэхэ мэтэ болоно. Мүн орнитологууд эндэ үдэдэг 240 гаран янзын шубуудые тэмдэглэжэ абанхай.

Заповедник гээшэмнай хүнэй нарин анхарал доро байлгагдаха ёһотой. Тиимэһээ Баргажанай энэ үзэсхэлэнтэ дайдые ой модоной харуулшад сахижа байдаг. Гэхэтэй хамта ойн түймэрэй гал аюул эндэхи амитадай ба ургамалай аймагта ехэ хохидолтой. Зунай үедэ дунда зэргээр арбаад гектарай ой модон түймэртэ шатадаг. Жэшээлхэдэ, 1979 оной түймэртэ 850 гектарай ой модон хохидоо һэн. Харин байгша оной хабарзунай түймэртэ заповеднигэй баруун захын 139 гектар талмай абтаа юм. Эндэхи ойн харуулшад ой модые агаарһаа аршалха Забайкалиин авиабазын хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта түймэр һэргылхэ, сараха али бүхы хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлжэ байдаг. Гэбэшье холо, хоногшын газарта аһаһан түймэр унтаргааха зониие абаашаха вертолет сагай уларилһаа боложо, агаарта гараха аргагүй байдаг. Тиимэ ушарта түймэрэй гал дүлэн заповеднигэй ногоон дайдые, ан амитадай, шубуу шонхорой зулзага, дальбараа гэхэ мэтые олоор хюдадаг аюултай. Тиимэһээ Баргажанай заповеднигтэ гараһан түймэрэй аюулые саг дары һүнөөхын тула гал аюулай һүжэрдэг сагта нэгэшье һаань вертолет заповеднигэй газар дээрэ байлгадаг һаа, һайн һэн. Энэ асуудалые РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи агнууриин ажахын болон заповеднигүүдэй захиргаан агаарһаа ой модо хамгаалха Забайкалиин авиабазатай хэлсэжэ шиидхэхэ зэргэтэй.

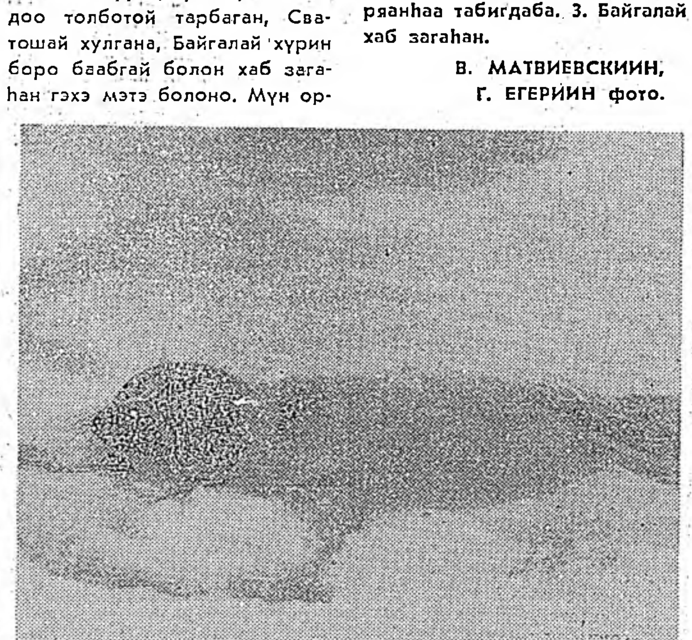
В. СТЕПАНОВА,
Буряадай Байгаалиин музейн ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ.

В. МАТВИЕВСКИЙ,
ТАСС-ай корреспондент.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Сагай уларил шэнжэлэгшэ. 2. Заповеднигэй научна хүдэлмэрилэгшэдоор баригдажа, тусхай тэмдэглэл хүүлэһэн Баргажанай суута булган саг зуурын баряанһаа табигдаба. 3. Байгалай хаб загаһан.

В. МАТВИЕВСКИИН, Г. ЕГЕРИИН фото.

Уншагша асуудал табина

МУЗЕЙ НЭЭГДЭХЭ ГҮ?

[illegible] гуримшуулагдаагүй байһаниинь ехэл харамтай. Энэ ушарта олониитын анхарал хандуулха гэһэндээ энэ мүнөө газетэдэ бэшэжэ байна гээшэб. Юрэнхыдөө музей мүнөө болотороо [illegible]

[illegible] мэтэнүүдые суглуулһан юм. Тиихэдэ урданай буряад айлай гэрэй эд хэрэгсэлнүүдые: эргэнэг, банза, аягын шэрээ, ута, олбог гэхэ мэтэнүүдыешье асаруулһан байгаа. Модоор бүтээ- [illegible]

[illegible] таһагые даагшанар гурба дахин һэлгээ. Теэд гурбан дарганарай хэниинь ше музейн нээгдэхэ үдэрые ойртуулхаяа оролдоогүй.

ХАРАЛГА ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

Арадай театрнуудай болон драматическа коллективүүдэй конкурс-харалга үргэлжэлһөөр. Сагай эрилтэдэ хүрэмөөр, удхаараа, уран найруулгынгаа талаар зохид зүжэгүүдые харюусалгата комиссиин анхаралда дурадхаһан коллективүүд «арадай» гэһэн үндэр нэрэ зэргэеэ батадхаха, үгышье һаа, тиимэ нэрэ зэргэдэ хүртэхөөр дэбжүүлэгдэхэ жэшээтэй юм.

Һаяхан Улаан-Үдын авиационно заводой соёлой «Рассвет» ордоной д э р г э д э х и «Прометей» гэжэ арадай театрайхид Б. Рабкинай «Һүүлшын найдал» гэһэн зүжэгые комиссида харуулжа, «арадай» гэһэн нэрэ зэргэсэ батадхаһанда тоологдобо. Техническэ мэргэжэлэй училищиин һурагшадай ажабайдалые зураглаһан удхатай пьесэшье, тэрэнээр найруулагдаһан зүжэгшье горитой дутадалнуудтай байгаа. Тиибэшье эдиршүүлые хүмүүжүүлгын темын угаа шухала байһые, мүн арадай театрай коллективтэ залуушуулай олон байһые хараада абажа, комиссиин гэшүүд энэ удаа шанга эрилтэ табяагүй. Зүгөөр саашадаа репертуараа бодомжотойгоор бүрилдүүлдэг байхыень, зүжэгүүдтээ наһажаал зониие хабаадуулдаг байхыень арадай театрайхидта, тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэ, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Р. М. Ефимовада захяа.

Раиса Михайловна эдэ ажаглалтануудые зүбтэйдэ тоолоноо мэдүүлээд, театрайнгаа 20 жэлэй ойн баярта харагшадые уряалба. Тиигэжэ декабриин 21-нэй үдэр «Прометейн» һайндэртэ нилээд олон зон суглараа. Хэдэн үеын артистнар, заводой хүдэлмэрилэгшэд, ниитын түлөөлэгшэд «Рассвет» ордондо ерэхэдээ, арадай театрай намтарһаа элдэб һонин ушарнуудые удхалан хөөрэлдэһэн, һайндэрэй программада бултааран хабаадаһан, театрые 19 жэл соо таһалгаряагүй хүтэлбэрилһэн Р. М. Ефимовае үнэн зүрхэнһөө амаршалһан байна. Театрай сценэ дээрэ олон жэлэй саана наадаһан хүнүүд урдынхияа һанажа, хуушан зүжэгүүдһээ үзэгдэлнүүдые һэргээжэ туршаа. Тиигэжэ А. Вампиловай «Ууган хүбүүн», И. Калашниковай «Шэнэ сагай шэнжэ», А. Зак, И. Кузнецов гэгшэдэй «Хоёр үнгэ» гэхэ мэтын зүжэгүүдһээ хэһэгүүд ойн баярай үдэшэ дээрэ харуулагдаа.

Тиихэдэ Улаан-Үдын Димитровэй үйлсын 4-дэхи номерой гэрэй подвал соо оршодог хотын залуушуулай театрай гэшүүд һаяшаг айлшадые угтажа абаа. Хотын прибор бүтээлгын нэгэдэлэй гол предприятида хахад жэлэй саана мүндэлһэн драматическа коллектив эндэ Нина Павловагай «Вагончик» гэһэн зүжэгые харуулаа бшуу.

Сэдьхэл бодолой, хүмүүжүүлгын орёо шухала асуудалнуудые табиһан пьесын-гээ жанрые «сүүдэй хроника» гээд автор тодорхойлоо. Тиин энэ зохёолой гүн хурса шэнжые драматическа коллективэйхид нэгэшье буурууулангүй табижа шадаа гэжэ харюусалгата комиссиин гэшүүд тэмдэглээд, жэжэ-божо ажаглалтануудые режиссер Оксана Ильинада хэлэһэн байна. Тэрэшэлэн сценын шэмэглэл түхеэрхэ талаар, зүжэгтэе хүгжэм тааруулха хэрэгтэнь драматическа коллективтэ заводой зүгһөө туһаламжа үзүүлэгдэхэ ёһотой гээд предприятиин профкомһоо ерэһэн нүхэртэ онсолон захигдаа.

Зүжэгтэ хабаадагшадай дундаһаа радиотехник Е. Таракановская, радиомеханик С. Рабсалов, Зүүн-Сибириин соёлой институдай студентка С. Таракановская, радиохабсаргагша О. Амирова, мастер С. Афанасьева, слесарь Ф. Редько, орёогшо Л. Чингеева гэгшэдэй уран шадабарие тэмдэглэхээр байгаа.

«Зай, ингээд лэ хотодомнай шэнэ, һонирхолтой коллектив мүндэлбэ гээшэ,— гэжэ Арадай уран бэлигэй союзууд хоорондын байшангай инструктор В. Хаманов зүжэгые тушаан абалгын үедэ хэлээ.— Таниие анхаралһаа алдангүй, ходо туһалжа, дэмжэжэ байха гээшэ бидэнэй уялга болоно. Гэхэтэй хамта, заводой хүтэлбэрилэгшэдшье энээниие харааһаа алдаха ёһогүй».

Б. ДАМБАРИНЧИНОВА.

Ажалша хүн ута наһатай,
Архинша хүн нохойн наһатай.
Ажалша хүн хоймортоо һууха,
Архинша хүн үүдэндээ хэбтэхэ.
Архяар хооллонхаар,
Аарсаар эдеэлэ.

АРХИНШАД ТУХАЙ ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Аарса ууһан досоошоо,
Архи ууһан газаашаа.

Арьяатан шоно буруунда
ноён,
Архинша хүн һамгандаа ноён.

Арбагар носоргоно—
хубсаһанай дайсан,
Архинша хүн —
зоной дайсан.
Арын хохюур намаалхагүй,
Архинша хүн оодэлхэгүй.

Аляһанай сугларһан газарта
үгэ хорхой олон,
Архиншадай сугларһан
газарта,
үгэ хүүр олон.

Алаг шаазгай — мяхаша,
Архинша хүн — худалша.

С. БАБУЕВАЙ суглуулбариһаа.

АРАДАЙ ДУУНУУД

* * *

Хазаартал морнёо
хайрлангүй
Хадаяа дабажа ерэбэлби,
Харанхы һүни гэнгүйгөөр
Ханилхаяа шамдаа
ерэбэлби.
Унагшал морнёо
хайрлангүй
Уулаяа дабажа ерэбэлби
Унтахашье нойроо
хайрлангүй
Ушарһан шамдаа ерэбэлби.

* * *

Үүрэйл толоноор
соёронхой
Үндэрхэн харыеш
хайралнаб даа,
Үгэеэш хэлэн гуниглаихай
Өөрэйнш бэе хайратай даа.
Наранайл толоноор
соёронхой,
Нариихан харыеш (морииеш)
хайралнаб даа.
Намтарааш хэлээд
гуниглаихай.
Найдамтайл шамаяа
хайралнаб даа.

* * *

Үргэнхэн Ононой
олтиргоһоо,
Уулиин ганганаан
таһарнагүй,
Улаанхан зүрхэнэймни
оёорто
Ушарһанайм домоглоон
таһарнагүй.
Хабтагай Ононой
олтиргоһоо
Хараасгайн ганганаан
таһарнагүй.
Харахан зүрхэнэйм оёорто
Ханилһанай домоглоон
таһарнагүй.

* * *

Гангал мүрэнэй гургалдай
Газааханүүрнайл жэрьенэ,
Газар нютагай холохондо
Гажарна даа, зүрхэмни.
Эрьел мүрэнэй гургалдай
Энээхэнүүрнайл жэрьенэ,
Эхэл нютагай холохондо
Эльгэл зүрхэм гажарна.

1978 ондо Балжама Сандаковаһаа эдэ дуунуудые Д. Жугдурова бэшэжэ абаа.

ЭЛХЭЙН АРАДУУДАЙ ОНТОХОНУУДҺАА

ХОБУУША ШОНО

(Афган онтохон)

Түби дэлхэй дээрэ тиимэ юумэн болоһон юм гү, үгы гү — юрэдөөл, нэгэтэ ан гүрөөлнүүдэй х а а н, агууехэ эреэн гүрөөһэн, үбдэшоо гэхэ. Хэжэг хүрөө. Хэжэгһээ хэншье шархияа хатаадаггүй гэжэ мэдээжэ. Теэд үндэр түрэлтын нигүүлэсхы сэдьхэл нилээдгүй буланһиртажа, албата амитадайнь айха, һалганаха саг ерэбэ. Ядаһан амитад нэгэтэ бултааран сугларжа, эсэгэ хаанайнгаа хүлдэнь мүргэжэ, элүүр энхые хүсэхэ, үршөөл хайрыень гуйха гэлсэбэ. Хэлсэһэн болзортоо булта ерээд байба. Гансал хал- тар шара үнэгэн харагдабагүй. Хэрбээ шоныи хоблоогүй һаа, тэрэнэй бии, үгыеньшье эреэн гүрөөһэн ойлгохогүй байгаа.

— Үндэр түрэлтэ хаамни. — гэжэ эреэн гүрөөһэнэй шэхэндэ шоно һабинаба,—найтааха бүришни «бурхан үршөөг» гэжэ хэлэжэ байхын тула бүхы амитад сугларба. Гансал шара мэхэшэн харагдалагүй...

Эреэн гүрөөһэн аймшагтайгаар сухалдан эрхириржэ, яяр үнэгые тэрэ д а р ы барижа асархыень захирба. Тэрээн тухай дуулаһан үнэгэн өөрөө гүйжэ ерэбэ.

— Шара золиг! — г э ж э эреэн гүрөөһэн хүнхинэбэ.

— Амар мэндыем асуухаяа амитан бүхэн ерээд байна, харин ши?!

— Хайрлыт, үндэр түрэлтэ хаан,—гэжэ үнэгэн харюусаба. — Танай хамшаглаһан тухай дуулахатайгаа сасуу эм бэдэржэ гүйгөөлби.

— Аа, тиигээбши,..—гэжэ эреэн гүрөөһэн зөөлэрбэ — Зай, юу олобош?

— Олоо даа! Ханяадан хэжэгһээ дары аргалаадхиха дом шоныи зүүн хойто һабар соо нюугаатай юм байнал!

— Юу хэлэнэ гээшэбши? — гэжэ эреэн гүрөөһэн гайхаба. — Үзөөрэй даа! Туһалаагүй һаань, яагшал аабиб!..

Теэд үнэгэн һүрдөөд орхибогүй. Хэжэг гээшэмнай аргалаашье һаа аргала, үгышье һаа үгы — удангүй үнгэршэдэг юумэн ха юм.

Хэды хоногой үнгэрһэн хойно үнэгэнэй ой соогуур зайжа ябатар, урдаһаань шоно доходжо ябаба. Тэрээндэ үнэгэн ингэжэ хэлэбэ:

— Нүхэ-ар, хадууржа аба: хобууша амитан тэнгэри өөдэ нёлбожорхёод, бороо дуһабалтай гэжэ гайхадаг юм шуу даа.

Гунга ЧИМИТОВ

Басни

НЭТЭРҮҮ САР

Үндэр тушаал эзэлдэг залуу Сар
Үнихэнэй нэгэ газарта хүдэлдэг һэн.
Түшэлгэтэ һууридаа тааран, гадагар,
Түбһэн юумэ тоохоёо болёо һэн гэдэг,
Хамараа үргэжэ, ташаагаа тулан,
Хамарһаа ехэб гэн годооржо мэдэв.
Дээдэ дарганартаа билдагашан,
Мэдэлдээ байгшадые хашажа эхилээ.
Хамтын хашаа руу зоргоороо орожо,
Хамаг юумэ эдинэ, ууна.
Харин бэшэнэй ойронь ошоходо,
Хайра гамгүйгөөр мүргэнэ, хайрана.
Бэшэ мал Сарые зэмэлэн,
Бэшэг-ташаг дээшэнь эльгээнэ.
Тэрэнииень мэдээд, Сар дэмырэн,
Тэсэхын аргагүй шангаар хэһээнэ.
Сар ингэжэ удаан ябаагүй —
Саадахи ноёдынь абаржа шадаагүй.
Харата хэрэгынь сум элирээ,
Харюусаха сагынь хүрэжэ ерээ.
Үнишье болонгүй, ехэ суглаагаар
Үндэр тушаалһаа тэрэ шэдүүлээ...
Тус баснияа энэ тэдыгээр
Түгэсхоошье һаа, болохо бэлэй.
Үнэнтэ байдалнай тон мэргээр
Үргэлжэлэлыень заан хэлээ.
Сарнай муухай үсэд байшоо,
Сагаа эрэнээрээ хараад, бүрхироод,
Багахан зиндаагай ноён болошоо,
Байн-байн улам оодоо абираа.
Олон жэл үнгэроо бэшэл даа —
Оройдоол хэдэн жэл хиидэн ошоо.
Урдань һууһан үндэр һууридаа
Үноочи Сарнай лабхайн һуушоо.
«Дээдэ тушаалта амбан Бүүрын
Дэмжэлгэ, харгалзалга ехэ һэн гэхэ].

* * *

Хайшаахан тобшолол гаргалтайб!
Хамагта энэмнай мэдээтэй.
Дарга Сарые Бууратайнь
Дары зайсуулха хэрэгтэй.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

1986 оной декабриин 31-дэ үнгэргэгдэһэн 51-дэхи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управлени согсолбо.

«45-һаа 6-ень тааха спортлото»: 860.517 билет ороо. Зургаан номер хэншье таабагүй, табан номер (70 карточка) таагшад — 737 түхэриг, дүрбэн номер (2.640 карточка) тааһан хүнүүд — 29 түхэриг, гурбан номер (46.279 карточка) таагшад 3 түхэриг абаха байна.

«36-һаа 5-ень тааха спортлото»: 7.298.546 билет ороо. Табан номер (36 карточка) тааһан хүнүүд — 10.000 түхэриг, дүрбэн номер (6.634 карточка) таагшад — 125 түхэриг, гурбан номер (199.016 карточка) тааһан хүнүүд 5 түхэриг абаха.

51-дэхи тиражай биледүүдээр, 42-һоо 51-дэхи тираж хүрэтэр хабаадаһан 10 тиражай биледүүдээр шүүбэринүүд 1987 оной январиин 5-һаа февралиин 5 болотор түлэгдэхэ.

[ТАСС].

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-63-86, — 2-64-36, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-34-05, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, Собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, г. Закаменск — 34-33, п. Кырен — 91-7-18, Северобайкальск — 35-73 п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-03765. Заказ № 297. Индекс 04609

Редактор Р. Б. ГАРМ[illegible]